

ANUL XXV ȘI LITERATURA — PERSPECTIVE

Critica

Apar neînchipuit de multe cărți de critică: monografiile de autori sau de curente, eseuri, volume de recenzii și de articole ocazionale, culegeri de documente inedite, de manuscrise, volume omagiale. Să adăugăm traducerile și reeditările și vom avea o idee aproape exactă de ce se petrece. Cu toată această bogăție de apariții, sentimentul cel mai răspândit este de îndoială cu privire la rolul și la eficiența criticii. O explicație superficială ar fi aceea că nivelul mediu al cărților de critică este scoborit, așa încît numai cantitatea nu poate deveni motiv de optimism. În realitate, apar și destule cărți bune sau utile și nu se poate trage o concluzie definitivă din numărul mare al celor proaste. Cauza trebuie căutată mai adînc. Dacă vom grupa cărțile de critică ce apar în funcție de destinația lor, vom observa lesne că majoritatea răspund cam unora și aceluiași necesități, cu alte cuvinte că diversitatea e numai aparentă. Vom observa și altceva: că lipsesc din repertoriul alcătuit tocmai acele cărți vitale pentru rostul social al criticii și în primul rînd **sintezele**. Cu două excepții, parțiale, nu avem, de exemplu, sintezele așteptate asupra perioadei contemporane a literaturii. Peisajul literar s-a modificat de cîteva ori în ultimii douăzeci și cinci de ani, s-au stins numeroase glorii care dominau la un moment dat, au fost uitate cărți care intraseră în manuale, au apărut altele, datorate unor scriitori de vîrstă diferite, de la cei consacrați încă înainte de război la cei măscuți după război: în ciuda atîtor modificări, uneori foarte profunde, nu s-a scris încă sinteza cuprinzătoare și înțelegătoare care să le explice. Literatura s-a mișcat mai repede decît critica și critica a pierdut ritmul. Acesta este izvorul multor iritații. Cronicarii literari sînt învinuiți (uneori pe drept cuvînt) că nu se orientează bine. Dar cine se orientează bine în lipsa busolei indispensabile — **sintezele**?

În al doilea rînd lipsesc privirile înapoi, temeinice și revelatorii, nu numai decît istoriile literare, care e normal să apară mai rar, dar studiile retrospective care să aibă în vedere ceea ce pare contemporanilor mai semnificativ în trecutul literaturii. Ne aducem aminte de clasici numai la zile festive. Critica operelor clasice are încă un caracter ocazional și nu reușește să lege trecutul de prezent; cărțile de istorie literară dau cititorului neavizat (uneori și celui avizat) o impresie de strictă specialitate, de scufundare în arheologic, ca și cum operele literare ar fi o materie inertă, moartă. Cînd se vor scrie cărțile capabile să facă din scriitorii clasici contemporanii noștri, audiența criticii va crește și nu ne vom mai despărți de Eminescu sau de Creangă sau de Hașdeu o dată cu încheierea școlii.

De aici putem deduce și o altă cauză a insuficienței criticii: în loc să ne apropiem de literatură ea ne înstrăinează de ea pentru că nu știe să ne învețe să citim literatura. În fond, orice carte de critică este o lectură, a celui care a scris-o, și un îndreptar de lectură, pentru cei care o citesc; cu cît va fi mai personală, mai puternică lectura cititorului, cu atît ea va fi mai stimulantă pentru cititorii săi. Didacticismul e, contrar unei păreri tenace a universitarilor ca și a profesorilor de liceu, o frînă în cultivarea la tinerii cititori a interesului adevărat pentru literatură și a simțului artistic. Cu cărți de critică plate („obiective”) și didactice nu învățăm pe nimeni nimic și punem o iremediabilă distanță între gustul cititorului obișnuit și adevărata, adîncă, tulburătoare literatură. E bine să inculcăm tinerilor, de la început, ideea relativității valorilor și a libertății de opinie: să le dăm ocazia să descopere pe unul și același scriitor în oglinzi diferite și succesive. Simțul istoricității nu se poate dezvolta prin impunerea unor judecăți atemporale și pedante, „definitive”, indiscutabile; nici îndrăzneala părerii proprii nu se poate dezvolta astfel.

Putem ajunge la încheierea că nu cărțile de critică ne lipsesc, ci acea critică vie, interesantă, care să formeze gustul public și să cultive iubirea de literatură.

LUCEAFĂRUL

PAUL VASILESCU — „MIRCEA CEL BĂTRÎN”

INSEMNAȚII DE ATELIER

Gînduri la tiparnița din Schei

„Cel ce în cărțile sale se suptscie Anton Pann” stă într-un univers nedreptățit, al manualelor școlare, închis într-o seară a uitării, mai adînc decît mormîntul din peretele bisericii Luaci, fiindcă veacul nostru snob și îngîmfat, colorat de sînge, de ură și de patimi, și prea puțin de iubire, se leapadă de înțeleptii trecutului, crucificîndu-i la sărbători. Într-un București vechi, risipit în stampe, în Bucureștiul de ev mediu tîrziu, „Anton Pann, Nănescu și Chiosea — fiul erau veselia grădinilor lui Deșliu, lui Pană Breslea și lui Gîafer”, spune Ion Ghica — și din aceste rînduri, imaginația noastră, somptuos dispusă exagerărilor, a încheat un portret vesel al marelui poet popular: un cap frumos, visînd la nunta din Susa a lui Alexandru cel Mare și a zece mii de soldați macedoneni, pîndit din umbră și de sabia lui Timur, intrat în noaptea feerică a Bagdadului ca să bea vin din țeasta Califului. Viața lui Anton Pann, cel „cu risul malițios al lui Pepelea pe buze” (V. Alecsandri) e o continuă aventură, cu sfișieri tragice și cu dragoste furtunoase. Cel ce ne-a dat „Spitalul amorului” era traversat de-un rîu de cîntece, precum munții de haiduci și Orientul de crime. În București și în Scheii Brașovului, unde, lingă tiparnița lui, se sparg sunete de orgă gotică și răsună, tremurat, risul Anichii, amintindu-ne și oredința și trădarea, Anton Pann al Tomaidei a „românit”, cum atît de superb o spune el însuși, și a lucrat, prin nopți, cărțile trebuincioase unui neam. Proverburi și fabule și învățături, balade și povești și îndreptare, adunate sub numele lui, după lungi treceri prin țară, toate fac mîndria culturii noastre.

Cîntărețul de strană care a fost, a cunoscut din plin amăgirea și petrecerea, și deopotrivă le-a trăit.

Amica, zilele trec
Și minutele ca clipa
Nu simțim cum se petrec
Tineretele cu pripa.

Din Orientul fabulos, din calcarul Asiei, măcinat și cernut de hoarde și de timp (damlaia, damlaia, gheol olur), marele poet, venit pe lume cu o sută șaptezeci și cinci de ani în urmă, a țesut mătase și atlazuri. Nu-mi pot închipui, în afara trecerii lui, apariția lui Caragiale, mai tîrziu și a lui Mateiu, apoi a lui Ion Barbu, Tudor Arghezi sau Urmuz. Roma se revendica, cu sau fără dreptate, din Troia, mirajul lumilor viteze și apuse, nu ne-a ocolit, în lumina albă, de cretă și de basm îngînat de șeherezade, noi dăm cu sic din Isarlik, și pe fiecare treaptă a viitorimii, o notă cîntată prelung de acest muezin al poeziei românești, vestind nașteri și generații ale împlinirii. Căci:

Împlinindu-și datoria
și talantul ne'ngropînd
S-a făcut călătoria
Dînd altor în lume rînd.

Rămas cu noi în toate credințele: „o pricină minunată / di'nceput de lumea toată”, Anton Pann al colindelor scutură steaua și din ea răsar magii spre Bethleem și cîntecele duse.

Dar ce puține gînduri întoarceam spre pacea nopții lui! Și spre biserica Luaci!

Fănuș NEAGU

Odă României Socialiste

Uniunea Scriitorilor și Comitetul județean de Cultură și Artă Constanța, sub egida Frontului Unității Socialiste, organizează azi, sîmbătă, 12 iulie, în municipiul Constanța, un festival literar închinat Congresului al X-lea al P.C.R. și Aniversării a 25 de ani de la Eliberarea patriei. La acest festival participă numeroși poeți și prozatori, colaboratori ai revistei „Luceafărul.”

avant-
premieră
editorială

CORNELIU ȘTEFANACHE

„Zcii obosiți”

Romanul „Zcii obosiți”, în curs de apariție la Editura pentru literatură, reconstituie drama unor oameni traumatizați sufletește care încearcă să se salveze din condiția lor.

RADU TEODORU

„A sosit ora”

Intenție evidentă de roman modern, scris alert cu desfășurări rapide de întâmplări și situații.

ION MARIN ALMAJAN

„Sint dator
cu o durere”

Șchițe și povestiri semnate de un tânăr prozator cunoscut deja din paginile revistelor literare, printre care și „Lucașfăru”

OVIDIU HOTINCEANU

„Sămînța”

Remarcat, mai ales în ultimul timp, în paginile revistelor literare, poetul prezintă în primul său volum o selecție a liricii sale.

CARTEA DE CRITICĂ ȘI ISTORIE LITERARĂ

ION PILLAT
Portrete lirice

Cartea n-o reproduce întocmai pe aceea apărută la Cugetarea în 1936 sub titlul *Portrete lirice*; se adaugă șapte eseuri (remarcabile acelea despre Ronsard, La Fontaine și Francis Jammes) care ar fi urmat să formeze cuprinsul unui al doilea volum închinat literaturii străine. Pentru cunoașterea excepționalului cititor de literatură care era Ion Pillat, *Portretele lirice* rămân indispensabile. Totul este, aici, chestiune de lectură personală; nu însă cum ne-am așteptat, în afara oricărui sistem, a oricărei teze. La Fontaine este recitat, ca și Valéry sau Rilke, prin „poezia pură” a abatelui Bremond. Eseurile generale — despre simbolism, despre spiritul mediteranean etc. — învederează și ele o anumită concepție a culturii. Ion Pillat nu e un cititor întâmplător, „subiectiv”, cum i-ar fi dat dreptul calitatea sa de poet, ci unul care are mereu un partii-pris ideologic de lectură. Prin aceasta el și este modern, interesant. Prefața lui Virgil Nemoianu, bună, sintetică, pune spre sfârșit un accent nemeritat pe lipsa de „spirit științific”, de „rigoare” a citorva eseuri pornind de la „analogiile poetice” așa de frecvente în maniera critică a lui Ion Pillat, de la talentul asociativ al eseistului poet. Eh, nostalgia aceasta a pozitivismului care-și spune spirit științific! Ce farmec ar mai avea considerațiile lui Ion Pillat despre, de exemplu, *Spiritul mediteranean*, dacă s-ar întemeia pe date artistice? Licențele sunt sarea absolut necesară oricărei generalizări care nu vrea să devină doctă și stupidă.

„Documente și
manuscrite literare”
Gindirea
românească în epoca
pașoptistă

Paul Cornea, o dată în colaborare cu Elena Piru, a doua oară, cu Mihai Zamfir, este autorul a două extraordinare de revelatoare culegeri de documente referitoare la 1848. Cea dintâi (continuuând o serie începută în 1967) cuprinde: poeziile în limba franceză ale lui V. A. Lesandri, un jurnal intim al lui Petre Ispirescu (din anii 1865—1870), ciorna unei cuvântări din 1839 consacrată de M. Kogălniceanu „istoriei culturii și literaturii române” (alta, și mai completă, decât aceea tipărită în 1837 la Berlin), niște Note istorice asupra Principatelor scrise de Ion Ghica probabil în 1849 la cererea lui Ahmed Yefik Effendi, noul comisar al Porții în Țara Românească după convenția de la Balta Liman și, în sfârșit, treizeci de scrisori ale lui C. A. Rosetti către soția sa dintre noiembrie 1853 și iulie 1854. Documentele au adevărat senzaționale sunt acestea din urmă, cu caracter mai mult istoric decât literar (deși scrisorile arată în C. A. Rosetti un mare talent epistolar, un spirit fin și lucid, ironic și patetic), întrecând interesul de strictă specialitate ce se acordă curent „documentelor”. Antologia *Gindirii românești în epoca pașoptistă* este un pas înainte față de prima culegere fiindcă este o încercare de a compune un tablou mai aproape de adevăr și pe cât posibil complet al ideologiei pașoptiste. Mai mult de jumătate din texte sînt, și aici, inedite. Reperele viitoarei sinteze despre 1848 se găsesc în prefața lui Paul Cornea care vede în ideologia generației lui Bălcescu un „reflex al conștiinței naționale” de o remarcabilă unitate în problemele fundamentale, cu toate divergențele de amănunt.

ION CHINEZU
Pagini de critică

Lui Ion Negoiteșcu îi datorăm această primă ediție a articolelor lui Ion Chinezu, cunoscut pînă azi, fragmentar, mai ales prin articolele din *Gind Românesc* (revista pe care a condus-o între 1933—1940) și prin cîteva încercări de sinteză asupra problemelor literaturii ardeleni, folosite și de G. Călinescu

în *Istorie*. Noutatea este, acum, de a constata că „publicistul” este un foarte interesant critic, mai cu seamă de poezie, ceea ce, trebuie să admitem, constituie o calitate rară la criticii ardeleni. Dacă a discuta pe O. Goga în raport cu biografia lui socială (însă cu subtilitate) este o metodă la care ne-am fi putut oarecum aștepta, chipul în care este dovedit lirismul lui St. O. Iosif ne surprinde și arată că vocația adevărată (adesea reprimată din cauza obligațiilor de altă natură) a lui Ion Chinezu era aceea de analist. Excelente cronicile literare scrie, apoi, Ion Chinezu la cîncilea volum din romanul lui C. Stere, la *Rusoica* lui Gib Mihăescu, la cîteva din cărțile lui Ion Pillat, la *Doctorul Taifun* al lui Galaction. Despre stilul lui Galaction trebuie neapărat să ținem minte această caracterizare: „Din scrisul acesta catifelat, plin de toate seducțiile rafinamentelor stilistice, se desprinde o atitudine feminină, molatecă, cu o vădită complexitate pentru jocul fin și perfid al ispitelor, pentru indulgența largă, împinsă pînă la imbrățișarea păcatului. Acestui scris înflorit, cu miresme turburătoare, i se potrivește de minune cuvintele pe care deunăzi, A. Chaumeix (...) „Ai zice că romancierii stau cam mult de vorbă cu șarpele din paradisul pămintean. Dar un asemenea dialog, dacă se prelungeste, nu e lipsit de inconve-

s-a crezut, poate, că acest duh care sfredelează cu delicatețe deocamdată doar capetele cu peruci pudrate din saloanele Apusene, în Ardeal va pluti pe deasupra pletoaselor capete de mocani, despre a căror incapacitate de asimilare, în dietele ardeleni se spuneau adevărate prăpăstii. Norodul acesta de mocani a pus mîna pe acest duh nou, duhul luminării, Aufklärung, josefinism, cum vreți să-l numiți, și l-a prefăcut în praf de pușcă”.

Dar lipsa de spațiu ne împiedică să cităm din portretul excepțional făcut de episcopului Inocențiu Micu-Clean sau din relatarea suferințelor îndurate de Șincai din partea lui Ion Bob care „în scaunul episcopal stă cocoșat, tăcut, ca un păianjen la pîndă... E și așa un om al secolului al XVIII-lea, dar pe dos, prin negație”.

D. PĂCURARIU
D. Bolintineanu

O reeditare a micromonografiei din 1962 este, pînă la un punct, cartea lui D. Păcurariu despre autorul *Macedone-lor*; dar nu fără numeroase întregiri care arată țineria la curent cu cercetarea. La biografia se adaugă datele provenite din corespondența sa din alte documente (unele inedite înă, altele tipărite între timp). Analiza operei este extinsă, ca și citatele. Dacă meto-

„Astronomia” (Venetia, 1529)

niente. El creează o dispoziție binevoitoare pentru rău, duce la un fel de intimitate, strecoară o anumită cordialitate în antagonism și aceste înțelegeri între adversari riscă să se isprăvească printr-o dușmănie colaboratoare”

Ion Chinezu este și un desăvîrșit cunoscător al condițiilor în care s-a produs literatura Ardealului, așa că multe din articolele sale conțin incursiuni istorice. Acestea n-au însă nimic din ariditatea pedantă pe care am fi putut-o bănui. Dimpotrivă, o coardă secretă vibrează în scrisul lui Ion Chinezu ori de cîte ori se ivește ocazia de a evoca viața autorilor ardeleni. Despre Șincai (și în general despre epoca Școlii Ardeleni) s-au scris puține pagini mai pătrunzătoare și, în același timp, de un mai mare talent evocator decât acelea ale lui Ion Chinezu. Interesul local nu orbește pe iubitorul de literatură bună, patima nu înlătură scrupulul științific și umanist (nedreptățile sînt rare: Lovinescu, ca și exagerările: D. Caracotă, Cezar Petrescu). Să cităm din articolul despre Șincai: „Unirea cu biserica catolică — n.n.) este un compromis care nu-i lipsit de o anumită subtilitate. S-a acceptat doctrina, am zice abstracțiunea catolică, dar, s-a păstrat limba liturgică românească, ritul, calendarul și canoanele răsăritene, cu un cuvînt ceea ce am putea numi partea plastică a vieții noastre religioase. (...) Asemenea vrăjitorului din poema lui Goethe, Curtea austriacă a dat drumul unor duhuri pe care nu le-a mai putut stăpîni. Crezînd că prin catolicism ea va dizolva fondul străvechi de unitate românească — în unele țări asemenea încercări au reușit — ea a trebuit să vadă — ce erudiții! — că acest fond străvechi e indefectibil, avînd rezistența unui bloc de granit.

Dar catolicismul a venit mlîn-n mlînă cu duhul nou al veacului: duh mlădios, insinuant, grotesc; la Viena,

da generală nu se schimbă — nici colecția nu s-a schimbat, ea implicînd pentru autor același sens preponderent didactic — se pot observa îndreptări de amănunt, adesea chiar stilistice. În direcția unui mai mare firesc al expunării.

MIHAIL ȘERBAN
Amintiri

Apropie todeauna utile, uneori emoționante, *Amintirile* lui M. Șerban sînt aie unui sentimental care vede mai cu seamă „partea bună” din oameni. Evocînd pe cîtiva din marii lui contemporani (E. Lovinescu, M. Sadoveanu), autorul se lasă copleșit de personalitatea acestora în felul în care I. Slavici se lasă copleșit, în *Amintirile* sale, de Eminescu, Maiorescu sau Caragiale. O anumă lipsă de perspicacitate psihologică nu e străină de idealizarea portretelor morale. Autorul are modestia de a vorbi foarte puțin despre sine: amănuntele biografice despre Sărmanul Klopstok, Artur Gorovei, F. Aderca, Bogdan Amaru, Damian Stănoiu, Ionel Teodoreanu, Ion Dragoșlav, sînt unele foarte interesante, mai ales că M. Șerban le înfățișează nedesfăcute de atmosfera, de impresiile vii, directe, în care i-a înțîlnit pe toți aceștia. Biografia viitor al oricăruia dintre ei va trebui să citească *Amintirile*. Sînt reproduse scrisori (unele zguduitoare ca acelea ale lui Bogdan Amaru), conversații, sînt descrise case, locuri, obiceiuri, din intenția, meritorie, de a caracteriza psihologic pe scriitorii. Cînd sentimentalismul structural al evocatorului nu aruncă asupra lucrurilor un văl subțire de duioșie care deformează, intenția se realizează. Valabilă e tocmai partea de mărturie neliterarizată, fiindcă judecățile critice (sub forma unor introduceri) sînt naive iar „lîte-

ratura” nu mai puțin. M. Șerban ar fi trebuit să se ferească și de consecințele unei anumite înclinații spre conformism care ne face, pe alocuri, nelncezătorii.

CONSTANTIN
CUBLEȘAN
Miniaturi critice

Culegerea de cronici (majoritatea apărute în revista *Tribuna*) scrise de C. Cubleșan sub acest titlu absolut convențional se caracterizează printr-o anumă dificultate în a prinde nota esențială a cărților. Încercarea uneori există, cum e cazul recenziei despre *Fluxul memoriei*: dar din multe aproximări nu ne alegem cu o caracterizare ce se ține minte. Alteori, chiar și încercarea e absentă (recenzia la *Vis planetar*), autorul mulțumindu-se cu formulele generale. Dificultatea e întretinută și de improprietăți stilistice, de poncife. Un poet caută „o anumă robustețe dincolo de melancolia ce-i este întrînsă”, poezia Otiliei Cazimir „se înscrie sub semnul luminozității (sic), al entuziasmului etc.” ș.a.m.d. Despre proză, C. Cubleșan scrie mai bine decît despre poezie. O impresie greu de lămurit ne face și citarea, la toș pasul, a unor nume de publiciști obscuri care s-au distins prin vreo vorbă banală despre nu știu ce carte recenzată. „Poiteșea” aceasta a cronicarului mai mult strică!

SIMION
BĂRBULESCU
Comentarii critice

Pedante, într-un stil oratoric și defensiv, sînt *Comentariile critice* ale lui Simion Bărbulescu. Autorul nu poate scrie despre o carte fără să facă schița biografică a scriitorului, nu poate analiza gramatica unui poet fără să ne pîmbe prin cele mai plate, mai umflate banalități cu privire la opera în cauză. Portretele sînt înțelese ca o obligație de a fi așa. „Trăsăturile funciare ale omului și scriitorului (...) sînt: modestia, onestitatea, discreția (...) Are o înaltă conștiință despre datoria scriitorului care, după D-se, constă în oglindirea interpretativă a vieții. Este imperios necesar însă ca acestă să aibă neapărat grijă etc.” Detestă impostura, egoismul, și lipsa de pregătire a scriitorului. Cutare proporție a unui critic „conține indicații prețioase” pentru cititori „în înțelegerea și adncirea fenomenului literar-artistice”.

Simion Bărbulescu se caracterizează printr-o „seriozitate” doctă cum greu se poate închipui. Nu este nici urmă de pătrundere critică în analizele sale: primul volum al lui Ion Alexandru „dezvăluia un temperament poetic înrudit structural cu al primilor filozofi antici uimiți de armonia celestă”, iar al doilea „face saltul de la umirea contemplativ-epicureană la atitudinea reflexiv-carteziană”; *Hronicul* lui Blaga „ateastă talentul artistic” al autorului (mai era vorba!) cuprînzînd „meditațiile scriitorului asupra dezvoltării personalității creatoare”; Al. Philippide „certetează atent și pasionat realitatea exteroară, dar simte marea bucurie a întoarcerii spre lumea interioară.” Și așa mai departe. Distractivă de-a dreptul este gravitatea cu care Simion Bărbulescu examinează (în cîteva articole) „limba” unor poeți, aleși cu o uimitoare intuiție tocmai dintre aceia care n-au, în general, simțul limbii! Cineva care ar studia limba articolelor lui Simion Bărbulescu ar putea însă foarte bine să deducă din ea notele caracteristice ale criticului: pedanteria, morgă, gravitatea în platitudine. Simion Bărbulescu nu spune niciodată „literatură” sau „artă” ci „fenomen literar-artistice”, nu spune „reflectarea realității” ci „oglin-dire interpretativă”, toate măsurile fiind luate pentru ca, mă rog, confuziile să nu fie cu putință. Astfel de ticuri docte ne înclîntă, în *Comentarii*, poate mai mult decît lipsa talentului și a opiniei personale. Fiindcă, orice s-ar zice, nu e dat oricui să sfirsească un articol despre Chamfort cu o frază ca aceasta: „Maximele și cugetările lui Chamfort denotă multă prospețime, vioiciune și înalțime de vederi; ele sînt prezentate sintetic, fapt pentru care pot fi citite oricînd, fără să ai impresia că au fost scrise acum mai bine de un secol și jumătate”. O mai mare reparație nici nu se poate face memoriei „nedreptățitului” Chamfort decît spunîndu-se clar și răspicat că *maximele lui sînt sintetice* „fapt pentru care pot fi citite oricînd... Vorba e demnă de Caragiale!

CRONICAR

avant-
premieră
editorială

NINA CASSIAN

„Povestea a doi tîgri”

Un poem dedicat celor mai mici cititori, în tonul distins și cu verva recunoscută a poeziei.

DAN IOAN

„Locatarii din strada
Fecioarei”

O carte de povestiri umoristice cu ușoare tente satirice, despre lumea periferiilor.

D. VATAMANIUC

„Ion Aqărbiceanu”

Cercetător literar, autor cunoscut al unor studii de istorie literară, D. Vatamaniuc își propune noi unghiuri de vedere asupra scriitorului transilvănean.

NORMAN MANEA

„Noaptea pe latura lungă”

Cartea de debut a unui prozator remarcabil, prezentat astfel de Miron Radu Paraschivescu: „Norman Manea face parte din tinerele mele nădejdi... Mi s-a părut că descifrez în scrisul său un nerv și o ritmică a epocii...”

POEME de IOANA BANTAȘ

E numai umbră

Nu-i nici un cerc și nici-un sine în sine. Ceea ce vezi e numai umbra flămîndă de schimbare ori de vaer și tinerețea trasă cu doispneze cai înapoi sub marele fest de aer.

Cum vrei să treci dincolo, fugarule, iubitul, somnule, matule, cum vrei să scapi din carnea crescută pe tine, tu, cel ce-ți rumegi tainul de clipă în aceste stăule cu animale divine.

Ceea ce vezi e numai umbra flămîndă de lipsa de sine.

Prag

Își va aminti această spaimă și acest vis în care mă închid, își va aminti acest vid de patimă și somn, își va lipi obrazul de vînt ca să-mi cunoască mersul, să știe unde sint în care frunză, ori în care stea ?

Zidesc toate zilele ce duc spre îndoială și mă cunun cu răstignirea mea.

Dator

Stau îngerii la porți și mă pîndesc dacă mă nasc așa cum se cuvine, dacă mi-i frica bogată și gîndul supus,

dacă merg către mine ori mă pierd în reflux.

Stau îngerii în simțuri și pîndesc ce vama dau de gust și de umire, fac socoteli și mă găsesc dator pentru răsuflet și pentru privire.

Limita tirzie

Nu mă mai doare nimic, nici soarele curs peste uitare, nici lupoaca trăgînd în culcuș puiul peia trînd,

nici frica nu-mi mai înnoobilează mersul și nici bucuria nu mă mai doare. Trec peste buclătoare arse de timp fără aripi și fără picioare.

Pămîntul se trage în melci să-și apere apusul și să geamă în vreme ce eu, cel ce am fost n-am nici-un plîns și mă adoarmă.

Exilare aleasă

Stau în semn și în ceas ca într-un cîntec răsărit să mă vindă mereu neantului meu.

Stau în cal pînă la gît și mă spîl de uril, să mă vindec de zbor ca de-un vis senior.

Imi zic pom raditor și-n zădornic mă-năsoar în a sinelui piad și exilare aleasă —

îndoiala mă lînge, peste ochi și meninge și imi cere jumate din rotirile toate și de trup mă desparte și mă spală de moarte.

Joc continuu

Ce nestatornic flux în gleznă și în ris tot căuînd să semăn cu necine,

ce zarvă depravată alergînd în fluturii și-n albine cînd liniștea așteaptă din străbuni să mă întorc în chipul sfînt pe care alb pămîntul mi-l născu.

O, de-aș putea să fiu ceea ce sint.

ANGELA CROITORU

Dacă oamenii...

Dacă oamenii ar fi slobozi ca păsările, ca floriile, ca fluturii, ca silfii aerului ca elfii ce fluturii în vînturi, ca elfii ce pipie în flăcări, ca zinele ce se străvîd într-o aburoasă rază de lună, dacă trupurile lor grele n-ar fi atrase de pămînt, dacă trupurilor lor n-ar fi făcute dintr-o materie atât de densă și de necruțătoare, dacă gîndurile lor n-ar fi atât de viscoase, — ei ar călca pămîntul cu un picior aerian și ar comunica între ei prin sunete cristaline

Lumină

Soarele-mi deșartă-n creștet amfore de lumină. În sufletul meu fierbe un vin puternic și tare. Aș vrea ca o pasăre care se adapă să-mi răstorn capul pe spate și să cînt în triluri simple, curate și limpezi cîntecul ce svonește în noul meu suflet. Lumină! Lumină! Lumină! Ce svonești prin porii cerului, ce muștești prin porii cerului ce îmbraci în imateriala ta piele de aur cerul, pămîntul și toate cele ce sint în ceruri și pe pămînt, ce bați din palme și chemi mugurele, frunza, floarea și stîrnești în sinul pămîntului un flux năvalnic de sevă! Muguri-ți răspund grăbiți, mulțimi de păsări lărmuesc cu aprindere, porumbiei dansează un dans de dragoste în jurul porumbițelor ce se scaldă cu voluptate

în iarba rară, abea răsărită. Lumină, lumină, lumină, gîndul în tine e impuritate, e ca un vierme ascuns. Eu te privesc cu o ochi imens, incremenit și te adun în mine, mă umplu de tine, te petrice în mine și devin diamant.

Cînd stau între pămînt și cer

Cînd stau între pămînt și cer, între pomi și flori, în mijlocul păsărilor și-al dobitoacelor mă regăsesc pe mine sint egală cu mine sint egală cu munții cu floriile și cu păsările. Respirația mea sint vînturile lacrimile mele sint ploile risul meu e soarele frîștelea mea e luna odihna mea e pămîntul și sborul meu e cerul simțurile mele sint frunzele firele de iarbă și antenele melcilor, orgiile mele sint albinele scufundate în irigațiile intime ale florilor, căuțătoarele de dulceți și parfumuri și cîntecul meu, libertatea amețitoare a unei efemere de o zi.

Bucurie

Uneori bucuria e în sufletul meu ca o lumină a toate stăpîndă, încît lumina zilei îmi pare cenușie pe lîngă răstîngerea de aur a bucuriei din sufletul meu. Iar altelei, bucuria e în sufletul meu atât de adînc, de tînuț, de lăuntric, de întunecosă, ca focul unui rubin în penumbra și sint că originea ei e tot atât de îndepărtată și sint că ea însăși e tot atât de inafăerabilă ca substanța acestei pietre născută din noapte, din apă și foc.

Poetul

Ca acest copac desfrunzit, cu trunchi și crengi răsucite, frînte, n-cordate, fișnite, ca negre strigăte scrise pe cer, ca acest copac ce știe a se-mpodobi cu flori, cu frunze și cu fructe, cu soare, cu umbră și cu păsări, cu soapte, zefiri și năclui, ca acest copac ce singur rămîne-n furtună cînd om și animal și sburătoare înfricoșate și caută-adăpost, ca acest copac prin care fulgerul cerec răzbate în inima pămîntului, așa e tristul, necunoscutul poet.

Sub purpură și aur, sub batic suris, sub cherubinică săgălnicie, vai, ce trist, vai, ce singur e sufletul poetului! Și ce sfînt e sufletul poetului cînd glasul divin de tunete și fulgere-nsoiț, coboară-n el și îl preface-n rug!

punct și virgulă

BONNY

„Mămăta astronaut Bonny care timp de nouă zile a evoluat pe o orbită extraterestră la bordul biosatelitului numărul trei, lansat la 26 iunie de la Cape Kennedy, a murit la cîteva ore după readucerea ei pe Pămînt”. Am văzut-o la televizor înainte de lansare. Gracilă, atentă, dornică — își sărea în ochi asta — să se facă de folos. Faptul că era atât de mică în comparație cu marile antropode atenua intruciva stringerea de inimă ce o simțeam gîndindu-mă la risca nă misionare incredintată ei. Nu pentru că o arana înapoi spre animal (pe cîți dintre noi nu ne-a zguduit aventura neuitatei Laika, biata că-telusa, la urma urmel, ce glorifica neamul fidel legînt de hingheri). Nu, Bonny era și se poate de asemănătoare omului, dar altfel: ea aducea cu o păpușă, fermecătoare prin viața ce i se insuflase.

Asta era Bonny: o păpușă. Copilul urias care este la ora actuală Astronautica, la-om să cunoască universul, a zdrobit-o, pe altarul sfînt al învățării sale. Nu s-a jucat cu o păpușă, fiindcă e un copil aparte. Cu seriozitate și precauție a folosit mica mămăta-păpușă pentru scopuri ametoitoare, vitale. Ea, care era atât de siltoare, ea prima ființă care a văsat (Doamne!) în afara pămîntului, prompă în reacții și răspunzînd singurcinos tuturor apeliurilor, s-a stîns treptat, îndelung, după ce — se afirmă — refuzase să mă mîncine.

Pe globul nostru se pare că mămătele ar fi văsat prin ere înainte de începutul omului. Ne-au lăsat-o ei și de data asta, vîsînd și murînd pentru noi, în ființa micuței Bonny.

E un sfîrșit glorios, orice s-ar spune. Nenumărate semne de-ale ei vor fi pierit, odată cu ea, de mii de ani încoace, sfîșiate de fiac-lea junglei sau înghețate anevoios de serpi gigantici. La fel, paralizat de oroare, Bonny n-a mai auzit chemările Pămîntului, și marele lui Cosmosului a înghețat-o anevoios.

Dar cite vieți de oameni îi vor fi datorate. Un gînd bun și o mîngiere amintirii acestui cosmonaut-păpușă.

Ilie CONSTANTIN

DINTRE LALELE

Doar într-o singură noapte, recunosc, ceva dînlăunțului meu a simțit dar n-am avut curajul oh, singurul de mine pe atunci, să-i soptesc nici peretelui din față că pămîntul este plat și nu se învîrtește în jurul soarelui. Și azi... Azi, domnule doctor Klaas Dijkstra, vă mulțumesc. Aflu dintr-un ziar Căci nu v-am citit, e adevărat, cărtile. Acum treizeci și cinci de ani ați aruncat dintre lălelele Olandei mînașă. Așteptați liniștit și zîmbor de treizeci și cinci de ani nu să vi se afirme în la gure-grădiniță ci să vi se de-monstreze că pămîntul e rotund și savanții, colegii dumneavoastră, iată, au încercat dar nu sint în stare, nu sint în stare deloc să vă apuce argumentele de guler și să vi le arunce pe fereastră.

Copernic? Dar nici nu susțineți, sint sigur, că n-ar fi avut dreptate, pe vremea lui pămîntul era rotund, Ptolemeu? În vremurile acelea, jur, oamenii trăiau într-un potir de crin violaceu. Destul contemporani preagîntei spun că pămîntul dumneavoastră ar fi ca o „omletă”. Și se amuză gîndind pînă la un metru pe această omletă. Ce se fac dumneavoastră dacă află că prin mai multe locuri se folosesc încă de pe acum țigări pătrate, cel puțin pentru omletă.

Da, se pare că pămîntul este plat și nu se învîrtește în jurul soarelui. Pămîntul rotund devinse cam plictisitor. Vă mulțumesc, domnule doctor Klaas Dijkstra.

Virgil MAZILESCU

EXERCITII

De la bun început vă atrag atenția că românii știu să spun doar „bună-zia” și „bună-zia” stău româneste”, cu toate că sint om de litere. Om de litere din Praga, unde limba română nu e folosită în mod curent, așa că sper să fiu înțeles. Dar să trecem la fapte: săptămîna trecută, cînd am sosit cu avionul la colegii mei din București, am găsit în buzunar (o, grujă-lia mea soț!) două broșuri subțire — două ghiduri de conversație, cu care familia mea fusese înestrată, în timpul ultimului concediu la Mamaia, de grujăliile ofi-cii de turism Cedok și Carpați. Încă era dîmnică și, în camera mea de hotel, nu aveam ce face, m-am confundat în lectura acestor perle lingvistice și m-am simțit cuprins de o mare bucurie. Sint salvat! Capitoarele „La gară”, „In tren”, „La poștă”, „La frizer”, „La

hotel”, „Restaurant”, „La medic” și „La mare” m-au tulburat și m-au inspirat prin ermetismul lor la Kafka sau Jonescu în așa măsură, încît m-a cuprins o dorință nebună să devin primul scriitor ceh care scrie în România direct în limba română, scutit de mijlocirea lentă a traducătorului. Voi scrie o povestire din viață, în limba română! (și voi avea, în felul asta, și bani de cîștig). După-amiază în locuința prietenului J.C., mare cunosător bucureștean al Svek-ului lui Hasek, am luat foarfeca, am început să tai cuvinte și fraze și am întocmit acest colaj.

Domnișoara pe stradă! Frumoasă! (Lăsați unghile lungi și dați cu lac alb). Cădă „Dați-mi, vă rog, un foc!” „Poțim?” „Poțim?” „Poțim?” „Ce mai faceți?” „Nu vă înfeleg”. Noapte, Stradă. Domnișoară, un tovarăș! Păcat. Vîntul bate la stînga și la dreapta. Febră. Mă doare înima. Săptămîna, lună an, secol. Taci, liber? Repede la Gara de Nord! Frîna. Far. Claxon. „Doispneze lei”. „Nu cău româneste”. Cu minile: „Zece, Doi”. Zece. Rece. Peron. A doua domnișoară. Tovarăș? Puțin mai mult frumoasă! Febră. Unde putem petrece seara? Mă înfeleg? „Su-fici-ent. Ajutor!” „Nu vă înfeleg. Vorbiți mai rar (mai tare)!” „A-ju-tor!” „Tovarăș, prieten... Cît se dă pentru un cuvînt?” „Pașaport!” Duș rece. Vîntul bate la stînga și la dreapta. „Dați-mi, vă rog, cheia de la camera mea”. „Ce număr?” „Zece, rece... nu știu la dracu, tovarăș”. „Poțim?” „Imi pare bine. Se poate pescui aici?” „Nu, la dracu! Caut o umbrelă de plajă”. „Poțim?” „Nu vă înfeleg”. „Infeleg”. „Ce număr, la dracu?” „Cu minile: „Zece, zece, zece trei”. „Treizeci?” „Nu, Zece, zece, zece, trei”. „Treizeci și trei?” „Da da, da, da. Noroc Pardon. Bună ziua!” „Noapte bună!” Chete. Ascensor. Coridor. Ușă. A deschide. A închide. Lumină.

Post scriptum:

Declar (în loc de jurămint) și cu scuzele de rigoare față de prietenii români, că nu pot nici să răspundere pentru această profanare a limbii române. Asta-i tot ce am putut face. Oamenii se sint pierduți în străinatate. Ce-i drept, pot să-și comande ușor un sandwich (pe care, de altfel, la fel de ușor îl pot arăta cu degetul). Așa că acum îmi dau seama că poliloghia mea n-are nici un rost și că un singur cuvînt, în românește, dragoste pentru România, rezumă de fapt totul.

Ivan KUBICEK

(scriitor din R. S. Cehoslovacă)

„CE NE FACEM, FETELOR?”

Cu această întrebare își încheie în Contemporanul (4 iulie a.c.) poeta Maria Banuș pledoaria sa spirituală pentru dreptul egal, în faimă, al femeilor. Chiar stipularea expresă în constituțiile tuturor statelor a acestei legitime aspirații se pare că poartă în germene ceva suspect, implicația subînțeleasă (făcînd între noi cu ochiul) a unei inegalități de la natură. Dar asta e situația: „Și cea mai frumoasă față din lume nu poate să dea decît ce are”. Sustinînd dreptul la egalitate, poeta de farmec a „Tării fetelor” citează un număr de autoare care dau strălucire literelor noastre. Lista se poate lungi cu succes în toate domeniile cunoașterii. Mergînd din secol în secol în urmă vom ajunge și la vrăjitoarele scandinave care cunoșteau cel mai bine nordul magnetic, care dezlăunțuiau furtunul, abăteau din drum corăbiiile, alungau bancurile de pești (heringi)... Dacă să spunberăm o dată pentru totdeauna acest cochet complex de inferioritate, acest mit, răsfățat, al inegalității de forță a sexelor, (mai stingheritor pentru bărbați la urma urmei) n-avem decît să facem o mică excursie în istorie spre timpurile cînd femeile, necontestînd, detineau totul, inclusiv cirna treburiilor publice: spre timpurile cînd ele nu cunoșteau încă plăcerea atît de modernă a opozității, cînd, dimpotrivă, făceau din știința grea a supunerii o artă absolută. Doamna Putifar, gata să ducă Egiptul de ripă, smulge tunica pudicului Iosif, deodată mai mult cu științele economice și tot ea, răzbuțătoare, îl aruncă în detențiune, provocînd un cutremur în finanțele țării. Iudith, ca să-și salveze neamul, îi taie capul lui Holoferm; Salomeea pe al lui Ioan Botezătorul; Ioana D'Arc li snopeste pe englezi; și pe greci și pe troieni; Caterina Rusiei pe turci; Iosefina, prin procură napoleoniană, toată Europa. Messalina sfîdează senatul, Lucretia Borgia, toată Renașterea. Mata-Hari suride fotografic în fața plutonului de execuție, trimîndu-le soldaților înmărmuriți, de groază, bezele... Nu, fetelor, fiți cumînți, nu faceți, nu întreprindeți nimic, ne predăm: sintem egali, foarte egali, cît se poate de egali, nu avem nici o pretenție.

LECTOR

JURNAL DE POET

(II)

A fi în esență, a avea un dram de certitudine că lumile se desășoară cu necesitate întru predestinația lor, a fi lucrat, a te lăsa lucrat și cu roadă din asta, nu te poți concepe și numi decît în măsura în care toate sensurile problematiche minore sint lăstate la o parte. Aici poate folosi identitatea dintre Subiect și Obiect a lui Fichte cît de bine. Anume această identitate este posibilă eliminînd înțîmpătorul. Ceea ce izvoarăște din obiect pieritor este înțîmpător. A-ți reduce viața într-o lucruri pentru lucruri, a trăi în lume pentru lume, iată înțîmpător. Unde investitești, acolo îți afli săcașul. A nu întoarce față către ceea ce pieri în urmă înseamnă a trăi în identitate.

Ce-i această teamă de-a lua o hotărîre în favoarea mea mai înții și de-a limpezi lucrurile în general? De ce nu se apără Păstorul din Miorca de lume, de ce elge ceea ce eși hotărîți și ai lumii socot ca o slabiciune și o catastrofă? A alegi moartea cu drag și a o sărbătorii și a te împlini în ea, iată un simbur de viitoare metafizică românească dacă mi-e permis să spun. Spiritualitatea noastră populară (ah acest peiorativ cuvînt descoperit de mizeria cultilor europeni care n-au gîndit niciodată mai departe de un sîert de veac) odihnește într-o patrie ideală cît de complexă că va mai trece timp pînă ne vom ridica în straturile ei eterice...

Lumea se transcende într-o singură direcție. Ea poate odihni într-un singur ochi al devenirii umane. Acesta este Logosul întrupat și despre acest logos spiritualitatea noastră are inițial știri.

Faptul că pot trăi atîta vreme în singurătate, că pot privi ore în șir norii sau asculta ploaia și vînturile îmi spune destul că nu-i sint lumii dator cu nimic, că fată de altcineva decît lumea am de dat socoteli. Că acești lumii ce arid deoapra izvoarelor povestesc un grai al căru tipar e păstrat în mățele mume pe care cerul le ocroteste. Și uite că nu doare nimic, nu duc lipsă de nimic (deși n-am nimic și nici nu vreau să am) e destul să întorci fata către miazănoapte ca să mă umplu de pace și recunoștință, căci oricite as avea împotriva tatălui meu în orele de mîine pînă la urmă îi mulțumesc cu iubire.

Sentimentul filial este începutul înțelepciunii.

Cînd oamenii trăiau numai în trup și după trup a venit potopul. Cînd focul se stînge noaptea e desăvîrșit. Nimic nu se încheie cît mă stăruie o brumă de speranță. Sodoma a pierit după ce a fost scos afară singurul treaz din cetatea descompusă. Cîta vreme mai există un singur pustnic pe muntele Athos clopotele nu vor putezî în invizibilul turn. Caută șșadar adevărul și toate celelalte îi se vor adăuga. Iată alt simbur metafizic.

Toți filozofii care s-au luat după descoperirile medicilor în cercetările lor cu apucat pe un drum greșit (toată mizeria filozofiei moderne). Toți filozofii care s-au lăsat conduși de poezii în cercetările lor se mai pot citi întrucît au ajuns în acel luminis unde cerul se deschide și vorbește lucrătorului. Poeții sint niște regine-trintori într-un roi de hărnicii.

Virtuțile spirituale ale unei limbi moarte se mută în cele vii. De n-ar fi așa atunci omenirea ar fi pierit de mult. Credeți că-i mai adînc Homer decît Miorița ori Pîndar decît Hemescu?

Sint altceva, de bună seamă, minus lumina Logosului întrupat. Cuvintele în sine nu sint nimic. Litera este moartă, de aceea și ucide duhul, suflul de viață este minunat. Mereu voi aduce ca argument vedena cîmpiei cu oase a proorocului Ezechiel. Toate cărtile sint niște cadavre a căror înviere este din ce în ce mai problematică.

Dacă ochii mei nu vor redeveni precum ochii copilului meu la curățenia cărora mă tem să privesc ca să nu mor, atunci am trăit zadarnic. Dacă toate în mine se vor întineca și nu va mai fi loc pentru lumina neapropiată, atunci sfîrșitul este aproape. O, zi și tu noapte, voi vise și voi teorii, voi universități și voi probleme cum îmi mîncăți sufletul! Cine mă va săpîni să ies din smircurile acestea mlăștinoase? Dacă n-ăs bănuî un ajutor aș fi părăsit de mult universul.

Mierla din bradul de lîngă mine cîntă cu toată puterea spre cer.

În sus, în sus, poate se va auzi, poate se va vedea că nu avem nimic cu pămîntul noi, cîntătoarele, că trăim în zbor și cuburile noastre sint în stînci sau pe virfuri de arbori, că hrana noastră este Ethern și bucuria noastră ceul nemărginit. Că ziua este zbor și cîntec și noaptea odihnă și cînt. Întregul univers în virful unui copac cu gîtl îndîlt în sus spre cer cîntă cu toată puterea și-i spre seară într-o polană blîndă în inima Europei lîngă un izvor ce plînge neînterupt.

Dumnezeu este o frunză ce tremură-n vînt, dar cine-i poate da de urmă în pădurea asta uriașă, îi spuneva unui poet bătrînel Brăncuși. Iată o poveste la care m-am oprit cu drag de altă ori în ceasurile mele de noapte prin înfricoșătoare pădure ce se boltește peste drumul prietenos.

Veii da socoteală de flecare rînd tîpînit, de flecare cuvînt supus cuiva treaz sau în somn, îmi spune în vise îngerul meu păzitor. Și mă trezesc întristat foarte și mă grăbesc să îi trimit răspuns.

Mi-e dor de mama. Am ceva de primit din partea ei — o cunoaștă cît de puțin: ea este începutul lumii pentru mine. Mereu dorul acesta e ca un fel de nerăbătoare sete de viață de-a fi odată limpede născut. Acum trag clopotele iar drumul spre casă de pe dealurile transilvane răsare înaintea mea. Acolo am venit în lume și acolo, lîngă părinții, cîndva, voi amuți.

De-altăea clopote la gîtl turmeior trase pe jos de mîile de ani, Pămîntul este cea mai curată lacrimă din univers.

Cîta pace în pădurea asta cînd se face seară. S-a potolit în mine orice mișcare pămîntescă. Sint străvezii și inexistenți. Poate că așa mor stîncii, fără băgare de seamă trec pe celălalt tîrîm într-o seară ca asta cînd toate s-au limpezi. Lumile au rămas în urmă — numai cer și liniște și negrăită lumină a mirelui.

Pentru ce întrebi de numele meu? El e minunat, răspunde Ingerul.

Cît de bine sint toate orînduite și cît de lădă greș își urmează toate căile lor. Vara urmează ternii, ziua luminii, nopților tainice, vînturile cutreeră țăriile, în munții și-a izvoarele și vulturi lo-

Ion ALEXANDRU

Primăvara '69 — Frelburg

G. TOPÎRCEANU, militar
(Fotografie din arhiva Institutului de Istorie și Teorie Literară „G. Călinescu”)

Brașov

Deșteptându-te devreme, și îți sună-n timple, adîncă,
legănarea în ecouri a ceasornicului, încă
măsurînd, cu dangăt negru, din clopotnița înaltă,
timpul cu lumina spartă peste străzile în pantă —
să ascuți ploaia de-afară, primăvara cenușie,
aruncîndu-și în oada amintirea străvezie
dăspune zilele în care te opreai în ploaie lângă
gardul năruit de piatră, să privești umbra prelungă
și la fel de străvezie-a vremii, care, încet, ștergea
numele pe cruci întrale-n ierburii, pînă cînd de-abea
se mai cunoaștea vreun sunet. Și-năc ploaia-nășurînd
în murmurul ei de frunze, cu mirasori de pămînt,
toate clipele acelea acum numai amintite.
Ascultînd cum bate ceasul, îngrît, din turn. Și oprite
toate aducerile aminte, -nchipuri, fără adîncime,
ca pictura pe vitralii nemișcată, moartă. Cine
are să o mai privească, vede doar ploaia afară
colorată după gestul împietrit, și într-o doară
își mai lasă fruntea încă pe făbia aburită
și sub ochii-nchiși mai vede umbrele care imită
ceea ce-a văzut o dată. După-o vreme ceasul bate,
dîncolo, în piață, iarăși și figurile strîmbate
ale acestor chipuri moarte se trag, mai încet, deaparte,
și încremenesc tăcute. E și asta ca o moarte.

Seară

Foarte tirziu am început să privesc ochii ființelor
de alături de mine, din fața mea — foarte tirziu,
(și-mi amintesc și acum cum poveștea de demult
un prieten al lui cum a zburat într-o noapte el
exclamînd: „Dar tu ai ochii albaștri!”
El i-o spusese, și o vedea, dar o iubea de demult,
de cîțiva ani, cînd a strigat asta) — De exemplu,
în seara asta am urcat pe trotuar, și trecînd
chiar alături de o ființă cu ochii foarte albaștri,
și fața atît de limpede încît părea străvezie,
și? — avea ochii albaștri, și eu am trecut în seara aceasta
foarte aproape de ea, și privînd-o. (Și încă, mi-am amintit
că acum mulți ani înțilneam pe neașteptate pe stradă
fața înalte, cu ochii albaștri, și mă gîndeam
că o înțilnise ca asta înseamnă ceva). Seara de acum
este la începutul primăverii — urît —
și unele lucruri au o străvezime mortuară — și altele
au linii urite.

Spaimă

Privește — e ca și cum ți-ar apuca mîna
cineva, neștiut, dar deodată atît de puternic
încît nu te-ai mai putea scutura, și li-ar spune — privește,
uite, aici a fost lumina tremurătoare, aici,
dîncolo, la mîșuța rotundă, înaintea de asta
au fost chipurile liniștite, — ca niște semne
ale copilăriei — care mai rămîn încă pe fața
cu obrăjii căzuți. Privește în jur. Haide,
acolo, sus, era o lumină ovală,
pe care o știai atîta de bine încît nici nu-ți mai ridicai
ochii spre ea. Ești acum aici — uită-te bine —
de aici pînă aici — și încă, dîncolo, în spatele
tău, cum te-ai oprit, sprijinit de canalul acesta
sub care se așează și-acum vinele zgomotului de scîndură
cînd treci deasupra, — dîncolo, în spate,
este tot ceea ce pentru tine căpăta chipuri.
Hai — (îți amintești, spaima, singurătatea
de astă noapte, cînd ai visat că treceai pragul
numai tu, singur, și oameni străini,
deodată, în jur?) Și vorbele acestea care nu se mai termină.

„Comoara
din Insulă”

Într-o dimineață a intrat în camera — de sigur — întunecoasă
(căci era iarnă) ciolul cu bilă la capăt
al piciorului de lemn îi suna, pe scîndura, ca și cum
ar fi bătut la poarta pămîntului. Asta este o parabolă
pentru a povesti cum intră uneori umbre cu sunete lemeoase
din picioarele lor de lemn, și șchioapătă leni printre noi,
privindu-ne — sau, dimpotrivă, ignorîndu-ne, preocupăți
de treaba lor — umbre care-și caută încă făptura,
și devin deodată adevărate.
Dar dușumeaua aceasta de scînduri, unde bate
piciorul de lemn al unei asemenea închipuirii,
strîmbîndu-se — este o parte din noi, poate timpul oprit
peste schimbările încete ale trăsăturilor noastre.
(și el trece cu ciolul cu bilă de lemn, schiopătînd,
și-nghițînd lăcră din cele care răsăr pe scîndura lustruită,
din capătul celălalt al odăii). Trec printre noi, așa dar,
chipuri străine, zgomotoase, și răbufînd
cu minie de-o clipă. Și afară a nins — trebuie să-prindem și lampă,
și să ne-așezăm lângă foc. După o vreme,
se plictisesc — cel puțin unii din ei,
și pleacă. Atunci mergem la ușă —
și punem obloanele de lemn, și ele cu sunet
uscăt — ca al trecerii schiopătate a lor, mai greoi
doar. Și-n cameră s-a făcut întuneric.

Dans

Își mișca trupul, cu ochii plecați — și-atîta de serioasă
încît părea nepăsătoare — și nu era? — li erau
mîinile, așezate pe umerii bărbatului, care se legăna alături,
mari, nemisicate, împletite. Și eu o priveam —
ceva neamenes pe fața ei, așezîndu-se după ritmul
muzicii de alături — goală de înțeleș
— as îi vrut să-mi întorc ochii, ca în fața unei prea aride
nădăruți — cu sinii lasați, cu aere pe întregul trup,
(cîte în folduri, cîte trei — cum scria francezul acela
că fac trupurile, cînd se așează stăpînii lor). Dansa.
Nu astfel. Nu așa se fac vorbele
care să însemne ceva. Sufiul care absoarbe orice lumină
pe trupul gesturilor (care vor să se-aprească
în cîte o firidă), suflul — și sunetul ulb,
ca și peretele de pe care s-a șters umbra culorii, —
nu mai are răsfîngere. E altceva mai înalt,
și jocul coborîtor în folduri (însă tot ce coboară
face cîte adînci) — se lasă pînă la urmă
într-o vreme greoaie. De aici,
numai tamburi, și ape legănătoare,
și ecouri, mai găunoase decît oricare altele
pînă acum, — însă fără urmare.
E aici altceva mai profund — ceva mai adevărat decît trupul
gol, înalț pe o macă de marmură — să spunem,
este prezența morții, ca un clopot urias,
nevăzută, coborînd peste noi, în picioare, privind
cadavrul. Este în fiecare din gesturi, în orice
de mate ar fi) un adevăr care nu se mai schimbă
și pe care uneori îl simțim, îndușor, coborînd peste noi
ca un clopot cu sunetul de tăcere amelițoare, sunînd
și ecoul repede stîns — dar care ne înecă.

Singurătate

Poate nu a trecut vremea de atunci cu totul, astfel
încît nimic din ceea ce a fost să nu mai fie altceva
decît o răsfîngere, poate că nu au trecut în oglindă fără adîncime
a aducerii aminte — serile cînd simțeam
cum lumina decolorată în albastru mă despărtea de orice timp
real — serile cînd știam că nu mai urmează nimic,
poate nu a trecut totul. Stau acum într-o cameră
cu lumina răsfîngîndu-se (însă blînd, nu ca soarele
de atunci) în panoului de lemn — auru — și dîncolo, lângă zidul
din fundul camerei (acum lung) e o țară cu țara îngustă,
și buzele tale — și care pînădeste, cu ochii așezîți sub sprîncenele
arcului,
și ridicîndu-se ca pe o macă de gheață și aur spre părul căzînd
încet și malate, de a parte de alta, a feței. Singură.
Și bustul ei, foarte lung — gesturile foarte încete
ale mîinilor, ridicîndu-se spre buzele coborînd mult,
pînă bărbia nu mai era, singurătatea ei oarbă,
subțire, străbătută de sorii răstîrniți în panoului, și eu,
amintindu-mi de serile risipite de mult, pe strada, în fața
vitrinelor, — eu acum, înăuntru, privînd-o...
Și ea, singură.

25 IULIE., ora 7 dim. Am plecat de lângă Turs-
kisor. Mers greu, căldură mare. La 12 facem
corturi în marginea satului Mikre. Cu Radulescu
prin pădure, la niște case bulgărești din munte.
Pistolul și pestelica și fotograf.

VINERI 26 IULIE la ora 4 1/2 dimineață, ple-
căm din Mikre. Zori de ziuă. Auroră. Ceață pe
valaia din dreapta, ca o țesie lungă de pînă.
Spre hotarul turcesc, munji înari în negura dimi-
neții. Cînd rasara o margine de soare din dosul
munților, razele împung iar văzduhul la costul
firmamentului. Pare o neașie de foc deasupra
cărui se vede o linie frîntă și ciudată ca și cum
ar fi iscălitura lui Alah pe cer. Răcoarea tîne
pînă pe la 7 1/2 dimineață. Nu mai cad sorății
mulți ca ieri. Dar mersul devine din ce în ce mai
greu. Dureri insuportabile în piciorul drept spre-
scă mereu. Și abia mă mai misc. Fiecare pas e
un chin. La 12 ziuă, ajungem în orașelul Lovicea,
bivouac în curtea cazărni bulgărești. Mîncîc
de la cazan ciorbă împulită. Cu toată aboșala
și nesomnul nu pot dormi din pricina cădurii
care mă sulcă în cort, desi sint dezbrăcat pînă
la briu. Încap să opart nauri negri cu fulgere
spre apus. Pe la 3 vine ploaie torrențială, imediat
însoțită de piatră de mărimea oului de găină cum
n-am mai pomenit. Vizitez cazarma bulgărească
în care e instalat de multe zile regimentul 80
rezervă. Pareți sint pline de tablouri instructive
și fotografii de oameni mari, familia regală, revolu-
ționari etc. Paturi de lemn, comune, lungi.
Din totul se observă grija cu care se cultivă
sufletul soldatului bulgar. S-au găsit în cazarmă
foarte multe hărți amănunțite ale Bulgariei,
Turciei și României. După cazarmă, vizitez în mod
clandestin, orașul, însoțit de Radulescu. Văd mo-
numentul unui general rus căzut la 77. Întru
la penitenciar și vorbesc cu deținutii. Garda veche
de soldați bulgari a stat cu mare frică la postul
ei, cînd se apropiau ostășii români (ne-a spus
asta un deținut pe viață, făcînd mare haz). Sol-
dații bulgari au fost dezarmați și lăsați în liber-
tate de către oi noștri, care au instalat imediat
o gardă românească pentru deținutii.

La întoarcere, cumpăr acest carnet de la un
librar cu care abia mă înțeleg franțuzește. Casele
sint mari, încătoase, învelite cu olane. E un sim-
naziu cu 5 clase — curs inferior și superior. Am
afiat asta de la niște elevi care abia știu două
trei cuvinte franțuzești, — într-o cafenea unde
mă odpoșisem de ploaie.
Mă întorc în bivouac și mă aștept la pedeapsă —
dar cel puțin am văzut ceva.
Pe miine dimineață se anunță plecarea spre
Plevna. Piciorul!

27 IULIE, SIMBATA. Leg prietenie cu Beldi-
ceanu pe care l-am găsit aici în Lovicea. E un
băiat admirabil, sentimental și prietenos. Am
dormit în casa în care a cantonat el cu Negulescu
și ceilalți. Am petrecut foarte bine astă-noapte
și astăzi, pînă acum la 3 1/2 cînd așteptam pleca-
rea la 4 p.m. spre Plevna. Zvonuri despre holera,
corpul 4 care e întreg conținut trece pe lângă
noi. Se spune că ieri în mers a murit un pluton
întreg cu ofițerii lui, de la reg. 30 Muscel. Acum
cînd scriu, cîntă (?) la masă. Vin nu mai pot bea.
Plecăm.

28 IULIE. Aseară am mers în urma cărușilor
12 km. Apus frumos și amurg. Am cantona în
departee de satul Sotevo unde stăm și acum la
ora 2. Colonelul a plecat în Plevna. De două
zile primim ordin de la comandamentul corpului
de armată să ne înapoiem la Oglen, dîncolo de
Vitokimost. Sint tare îngrijorat. Holera se apropie.
Noi am fugit mereu înaintea ei. În Plevna e
holera.
Nu știu cînd vom pleca din bivouacul asta.

ORA 7 SEARA. Colonelul se întoarce în auto-
mobil, cu noi ordine de la Corpul de armată.
Toți soldații așteaptă în picioare, cu nerăbdare
sosirea automobilului. Toți au conștiința că soarta
lor e încredințată unui singur om, căruia îi zic
„tata batalionului” și care om se îngrijește în
adevăr ca un părinte de viața celor ce-l conduce.
Colonelul Sturza e o rară capacitate milițiară,
un om distins și foarte simpatc.
Ofițerii sint chemați la ordine. De nerăbdare
mă lungesc în cort. Aștept. Le spunem mulie.
Cineva îmi spune că nu e lucru bun, ofițerii
au multe îngrijorare. După vreo jumătate de
ceas comunicarea se termină. Alerg înaintea că-
pitanului medic... Veste tristă! Pornim înapoi,
la Oglen. — Ei, nu dezertez? mă întreabă doc-
torul. Fapt e că omul se resemnează cu toate.
Căpitanul meu, cînd eram la masă, strînge
compania în careu să-i comunice două ordine
de zi ale Gen. Crăniceanu și dispozițiunile pen-
tru a doua zi.
Veste și mai tristă! Compania l-a se despărte
de batalion, are o „misiune specială”. Sint nunci-
decît din atîludinea și mina căpitanului, că „mi-
siunea” aceasta e foarte grea, obositoare : trebuie

să mergem cu mult mai multă cale decît bata-
lionul — drum greu, peste dealuri. Și mă sint
foarte slăbit și sint sigur că pe unde va merge
compania, bîntuie holera. Fi spun căpitanului
medic neliniștea mea. Acesta îmi face un bilet
în care spune că din pricina debilității mele, mă
obligă să-mi urmez tovarășii de companie, în sin-
tul de conservare mă îndeamnă să uit pornirile
nobile și să stau la batalion. Acesta din urmă
învînge.
Capitanul meu aprobă învoirea medicală. Rămîn,

29 IULIE. Compania mea a plecat azi dimineață
de la 6.

Vază antică, sec. VI î.e.n. — „Prometeu”

Am dormit în căruță, cu Păun Lăutarul. Peste
noapte ploaie mare. Abia îmi regășesc ranila
din care un brancardier mi-a furat pistolul tur-
cesc de la Mikre. Scriu pe la ora 3. La 4 1/4 p.m.
pornim nu știu unde.
(Fintini lungi).
(Urmează o șansonetă franțuzească. „La ronde
du soir”).

30 IULIE. Astă noapte am dormit lângă satul
Nicolajeva sus pe deal. În amurg se vedea foarte
frumos în fundul văii satul acesta mare cu
furnurile lui. Aș fi vrut ca satul acesta să fie
în România, iar eu să mă fi născut în el. Sint
aci o viață patriarhală ca în idilele lui Coșbuc.
Mergem prin Beglez spre Bezanovo.

PE LA ORA 4. De cîteva ceasuri am ajuns cu
ambulanta în Beglez, unde am găsit trupele în
haltă mare. Satul e tot așa de mare ca Nico-
lajeva. Mă sui pe coasă la casa unui gospodar,
cu care stau mult de vorbu. Îi cheamă (lișește
numele) are gospodărie frumoasă și copii — unul
mic blond, foarte viu. Nevasta îi e dusă cu coia
la orie, unde lucrează pe bani pentru alții. Așa
e obiceiul. Are un frate care a fost împușcat la
Salonic mai înții prin palmă, apoi prin laba
piciorului drept. La Bezanovo ne vom încalca
în corpul II de armată, de unde vom porni prin
Plevna spre Șistova. Tot acolo cred că ne va
găsi și compania mea.
Peste puțin vom porni spre Bezanovo.
(Fintini lungi, același sistem — în Sotavo,
Nicolajeva și aici). Casele învaluite cu olane.
Femeile n-au sinti. Tărasele, mai ales, sint locale
urite — și la mulți. „Jale” pretutînd. Naștri-
cita Bulgarie! Satele sint pustii de voinici. Tru-
pele române cad asupra satelor, ca lăcșuale.

ORA 5. Bivouacăm pe deal deasupra Beglezului.
La mașina de treierat convorbirea soldaților cu
bulgarii care treieră : „Nu avem boari. Pămîntul e
al nostru!” Unul „sărac” spune că are peste 200
pogoane. Soldații ascultă în tăcere și aștează.
Lipsă de flăcăi în sat. Au murit în război numai
de aici 42.

31 IULIE. Sint într-o pădure de stejari, pe
deal. Am plecat de la corturi. Pădurea îmi anin-
tește de acasă — Vălenii, Nămășelii — și îmi
dă noi puteri de viață. (Desore pădurile prin care
am petrecut în copilărie). Țînțari. Nu știu cînd
plecăm. Sint îngrijat să nu plece fără mine.

1 AUGUST. Pornim din Beglez la 5 dimineață.
Auroră. Haltă mare la (lișește numele). Urșii
cu jigani. Holera la Sadovec. Bivouac la marginea
satului. Un ofițer îmi spune că la 5 august Corp. 2
pornește spre Dunăre. Noaptea ploaie.

DAN MUTAȘCU

Elegia casei cu femei

Sotiei mele,
Maria Magdalena Doamna
Cele trei rădăcini de deasupra fintinii,
cele trei rădăcini, cele trei
cele trei fete goale, frumoașele, desculțele,
cele trei și pe urmă buricul de diamant
al soarelui
și una după alta și unghiile și bărbile celor
ce privesc
o așteptare tăiată ridicîndu-se pe vîrfuri
și chiar omida orei și chiar cîmpia și chiar
pieptănele
și zidurile chiar, o scară, cineva poate
să urce,
cineva poate să coboare, nimic nu schimbă
pe nimeni,
și nimeni nu schimbă pe nimeni, numai că
toți îmbătrînim
din setea de-a rămîne mereu tineri
și-n gulfurile de aur
de aceea cele trei rădăcini de deasupra
fintinii
și-o feminină penumbra și-o feminină lumină
și-o feminină teamă de lumină, fără eroi,
fără ulcioare, fără styx, fără sociologie,
fără fierăstraie,
O feminină liniște cu alge de-a lungul
sinilor
ascultînd vertical un perete de sticlă,
da, da, cele trei rădăcini, cele trei,
cele trei fete goale, frumoașele, desculțele,
cele trei și pe urma cuvîntului ritmic și ros-
catul de pămînt,
pămîntul care-l cureți cu-n cutiț despre ele,
cuvîntul bine ascuțit și cu minerul foarte
greu,
și apoi uităm cu desăvîrșire totul și ploaia
și moartea înîmpăltoare și ajungi
să te numești Tată.

Cuvîntul —
rac întorcîndu-se pe axa orară,
pe torsul sărat al femeii pînă în nopțile
egale.

Cuvîntul —
cătărat pe propria-i singurătate
și ca o ceață în orbita unei cremene
cu miros de cafea.

Cuvîntul —
gonînd din iarnă sarpele și timpul
și tot mai nîns și mai fecund întors
în fluviul anonim.

MONA IUGA

Era o vreme

Era o vreme-acolo-n neîntîia,
cînd trupul mamei mă-nchidea în sine,
o vreme-a cercurilor circumscrișe :
în cercul cearcănului ei albastru
sta, bătut și roz, al meu cearcăn ;
în cercul singelui umplîndu-i vene,
singele meu — globule în globule...
...Era o vreme-acolo în celule,
cînd trupul mamei mă-nchidea în sine,
că pînă-n cercul sunetelor goale
și arcului straniu în cuvinte,
tot sensul lor, să-ajung a-l înțelege,
nepîngărit, mă aștepta pe mine...

AUGUSTIN IZA

Prolog II

Eu, ceea ce se
confundă cu ceața.
Și mai neputincioasă
albă, petală eu,
călătorînd
și în schimbare
de-alungul izvorului.
Mereu și mereu
închipuindu-mi
cîte un chip în urmă
lăstînd.
pintec de vise
pe cer înălțînd
făclii călătoare
în primăvăratec stol de
erori
Ciugulînd spre zenit
rafacal roșcate
de nimfă fără ou,
plutînd prin verde
gol
de val,
adîncul sclîncet erb.

Prin ofițere
lumină e strecurîndu-se.
Dar cine
arînțose de moarte
albe raze dioptrite ?

Și ce sunet falmic, eu
ridicînd
un sanctuar în zenit
amenințîndu-mă ?

Jertfa sint
și fără pavăză
florile pe cîmpie
atunci cînd sîmintă lor
călătorîndă spre un țărîm.

Am văzut
și în pustie
clocotitoare se arăta
viața serilor.
Și-ntracolo ademenindu-mă
bezna,
neavîntat și nocturn
eu, fosnire
mătăsoasă de nisipuri.

Vectorul distrus

Poetului Ilie Constantin

Văluri ozone
peste desert fumegînde
cîrceae de carne
Șerpuitorul singe sferic
cupulele lepadînd
și luștrînd.
Să-nchida-ntr-un mormint
cristalul roz de soare.

Meandre-n
os lumina
zidit-a un

Sirius lătrătorul

Motto : „Deși a tăcea în fața
ta este a te lăuda”.
Cuvîntul —
acest animal gonit de sete din țărîna,
din secetă, din cornul caprei negre,

de campanie

inedite

campanie nedreaptă față de care poetul manifestă o vie atitudine critică. De astă dată ne găsim în fața unor însemnări nede, abia așternute fugăr pe hirtie, care n-au suportat niciun fel de „literaturizare”. Cu aceeași obiectivitate, fără vreun resentiment față de poporul vecin, ceea ce a făcut ca Pirin-Planina să fie comentată elogios la apariție în presa literară bulgară, autorul relatează retragerea trupelor române, contaminate de holeră, retragere dramatică, sfințită de spaima bolii și ale morții. Jurnalul conține și scurte descrieri ale peisajului și observații de natură morală și socială, dar ideea pe care se așază este o obsesie. Va cădea sau nu va cădea pradă flagelului? Iată întrebarea. Și obsesia aceasta, notată zi de zi și uneori ceas de ceas, o descoperim încă vie, uneori șocantă, în paginile jurnalului de față. Asistăm în fond la secvențele unei confruntări dintre cele mai acute ale individului cu destinul. Fără să vrea, „artizanal” G. Topirceanu facea literatură autentică, autoscopică și anticalofilă, care nu credea că i-ar fi displicut adversarului său literar Camil Petrescu. Jurnalul pe care-l publicăm, l-am transcris în toamna 1937 după original, un carnet ce se găsea în păstrarea Oxidiei Cazimir. În afara unor reproduceri fragmentare în monografia lui Const. Ciopraga și a subsemnatului, el a rămas inedit pînă azi.

AI. SÂNDULESCU

2 AUGUST. Pentru ora 9 a.m. se anunță un mars scurt. (Urmează partea II-a a șansonetei franțuzești n.n.).

4 AUGUST. După bivouacul din marginea (lipsește numele) am bivouacat alături de 2 august în marginea satului Kirilovo, unde stăm pînă mine dimineață, cînd pornim spre un sat din stînga Plevnei, unde ne întîlnim cu Corpul de armată. Alături mă plouă rău în cort. Pînă zele nu sînt bune. A fost ploaie torențială și vînt mare, — ne-a luat foale pe sus, ieri am mîncat cu oțet, m-a pofit capitanul medic. Demonul, latifundiile. Bibera (sic!).

5 AUGUST. La 4 p.m. pornim spre Dobning — vreo 10 km. Treceam prin Vid, apoi pe mările lui, prin pepenarii. Bivouacăm la 7 și la seara. La masă, colonelul spune că sîntem în mijlocul unei regiuni contaminate de holeră, că de acum înainte e imposibil să mai evitem contactul cu trupele infectate. Pentru ce nu sîntem trimiși imediat în țară? Ușurina cu care cei mari dispun de viața a mii de oameni!

În timpul mesei, sosete în vizită „maiorul” Zizi Cantacuzino (Reg. 21 ?) Un tip! Pare cu mult mai îmbătrînit de cum îl cunoașteam. Spune că în regimentul lui a avut pînă acum vreo 300 de holericici, din care o îngropat mulți noaptea. Regimentul lui e la vreo 500 metri de al nostru. Descrie boala. Bat. 2 de Vinători care a avut 40 de morți se află în fața noastră. Cum vom scăpa nealiniși ?

6 AUGUST. Ora 4 dimineața. Pornim spre Grivita. Treceam prin Dobning sat mare, contaminat. A ambulanta. Pe cîmp văd un holericic din 15 artilerie părăsit. Treceam podul de peste Vid, unde s-a predat Osman-Pasa. La 11 haltă mare lângă Plevna, pînă la ora 5 p.m. În acest timp, doctorul se duce la spitalul din Plevna să-i vadă bolnavii. Vorbește prin interpret cu un medic rus care îngrijește holericici. Cele mai multe diagnostice: „holeră asiatică”.

La 6 fără un sfert p.m. vom porni spre Grivita. Mi se spune că acolo vom întîlni compania I-a.

7 AUGUST. dimineața (Grivita, valea plîngerii). Aseară am trecut prin Plevna. Oras murdar, praf mult, căldură insuportabilă. După ce trecem de oraș, cînd privesc în urmă, asfințitul pare o mare de sînge deasupra Plevnei.

Pe la 10 noaptea, trecem prin satul Grivita și bivouacăm pe deal la vreo 100 metri de „valea plîngerii”. Cînd m-am culcat, nu știam acest lucru. Vise urite. Dimineața, aurora îmi luminează colinele unde s-au dat cele mai sîngeroase lupte în 1877. Se văd două monumente și două coloane pe cîmpul dealului din față. Mi se spune că ele însemnă locul unde au căzut niște ofițeri. Se aude urale de la Bat. 2 vinători, care a bivouacat chiar acolo.

Colonelul cetește ordinul de zi al M.S. Bat. 2 care trece pe lângă noi e întîlnit cu urale nesfîrșite de către ai noștri și colonelul Șturza întinde mina colonelului: Boboc. Sînt într-adevăr clipe emolionante. La 7 dimineața pornim din Grivita, sat bulgăresc ca oricare altul.

Haltă mare lângă drum pe o pantă. Jos se vad niște stufișuri mizerabile. Nicăieri un pic de umbră, soarele arde, căldură sufocantă, praf mult și lipsă de apă. Soldații sașii niste gropi mici, lângă bălțile ce se vad în vale. Din acele gropi mici, ei beau apă înjumătățită cu noroi negru, care se scurge din bălțile unde beau caii și se scaldă (?).

De ieri sîntem înconlăniți: imediat în urma noastră la 100 metri e regimentul 5 Vlașca, iar înaintea noastră bat. 2 Vinători. Regimentele 21 și 6 Mihaii Viteazul vin aorope. Toate aceste trupe au fost sau sînt contaminate de holeră. Contaminarea batalionului nostru pare inevitabilă. Seara poposim pe cîmp, la marginea vestică a satului Radovinet.

8 AUGUST. Dimineață frumoasă. Din ce în ce căldura se întesete și mulsul devine tot mai greu. Trecem printr-un sat în care la multe porți vedem fanoane rosii sau negre. Ni se spune că la acele case e holeră.

Pe la 11 a.m. bat. II din regimentul nostru face haltă mare în marginea satului Strejarof (? în care a intrat Bat. I. Doctorul îngrijește cu mult devotament de bolnavi.

Soldații sînt de o rea voință revoltătoare: cînd trec cu doctorul spre popota ofițerilor din sat, unde sînt invitate, văd niște soldați luînd apă cu bidonulele dintr-un șant de scursoare a cîmelei. La vreo cinci pași mai sus altul se scaldă pe picioare. Și ordinul Diviziei e să se bea numai apă fiartă!

(Mi-am adus aminte: am întreat alături de mine niște camarazi din 5 Vlașca:

- Ați avut holeră ?
- Nu. Dar mureau cite 7—8 de companie.
- De ce mureau ?
- Apoi dacă ne-a stricat burțile cu apă fiartă ! Neîncrederea (țaranului).

Găsim popota ofițerilor de la mitralieră în curtea unui bulgar bogat care avea put în curte. (De altminteri și în Beglez am observat că mai toți gospodarii au put în curte).

Bună dispoziție tot timpul mesei. La 3 p.m. pornim către Bojanic, în marginea căruia trebuie să facem corțuri pentru noapte. Spre surprinderea tutoroia, numai după vreo oră de marș dăm de Bojanic, pe care, după hărți, îl credeam mult mai departe. Hărțile nu sînt bune în ce privește distanțele. Marsul totuși a fost foarte greu: căldura insuportabilă, praf enorm.

Corțuri pe o coastă, în stînga drumului. Doctorul se interesează cu deamănuntul de bolnavi. Tncepe ploaie. Seara în timpul mesei din corțul de la mitralieră vine caporalul infirmier care spune medicului că i-a venit un bolnav suspect, chiar atunci. Plec imediat cu medicul spre corțul izolaților. Plouă tare. La lumina unei lumînări vedem fața bolnavului; foarte slab, ochii în fundul capului. E din compania 3-a, a făcut corțul, a mîncat și după ce s-a culcat pe la 10 noaptea a început să aibă crampe, diaree și vărsături. Acum i se pun și cîrci în picioare.

De la prima aruncătură de ochi înțeleg și eu și doctorul că holera a ajuns printre noi.

Doctorul izolează imediat bolnavul într-un corț mic, ia dispozitiile necesare pentru dezinfecarea corțului și izolarea companiei 3-a. Cu sufletul strîns, îmi caut prin ploaie un loc pentru culcare, la lumina foarte vie a fulgerelor.

Mă culc sub trăsura de ambulanta alături de vizitului Ioan, care mormăie amabilități de om simplu. Mă plouă pe obraz și pe picioare. Fulgeră tot mai des și vîietul vîntului care suflă tot mai puternic se amesteacă cu gemetele ce vin dinspre corțul holericului. E într-adevăr o noapte urîtă.

9 AUGUST. Soare! Dimineața frumoasă. Cum m-am deșteptat, înainte de răsăritul lui, m-am gîndit la cel bolnav. Colonelul l-a vizitat deja. Îl găsesc ud de ploaie vînt, gemînd. Îl strîng mult pînă își întoarce spre mine o privire care mă înspăimîntă.

Regimentul pornește. Rămîn la ambulanta. Bolnavul e suît într-o căruță. Drum trist. Pe drum mă apropie de holericic, îl strîng pe nume. Întoarce spre mine aceiași ochi cari mă înfioară. În ei sînt două expresii contopite: una de groază profundă, parcă ar vedea înaintînd spre el o haîtă de lupi; alta inexprimabilă care te pătrunde pînă în măduva oaselor, parcă te-ar privi a fiîntă de pe altă lume, adînc în suflet.

Cînd ajungem în satul Oriș pe la 9 jum. a.m. bolnavul moare în căruță. Popa refuza să-l moarte și îngropat în prezența colonelului și a doi brancarierei.

Aproape 2000 de oameni aglomerati pe un spațiu foarte restrîns la un loc cu holericici și cu purtătorii de vibrații timp de o zi și o noapte. Și cine știe cînd vom porni și cînd va ține drumul! De alaltăseară n-am mîncat nimic, decît o bucată de piine ieri dimineată. Apă n-am băut de ieri dimineată, cînd am luat o înghițtură. Stau de o zi și o noapte aici pe capra ambulantei fără să mă fi corborit un singur moment. Și totuși nu sînt sigur de viață. Peste noapte a trebuit să mă învelesc cu manta pe care am luat-o de pe o ranită de sub picioarele mele și să mă apăr de ploaie cu o foaie de cort pe care am găsit-o tot aici pe capra ambulantei. Mă tem să nu-mi vie ometală și greață de foame și să fiu luat drept holeric.

ORA 10 ȘI 10 A.M. Am pornit în sfîrșit!

Ora 5 și seara am ajuns în fața Olteniței, lăsînd în urmă pe stînga Zimnicea, X și Giurgiu iar pe dreapta Ruscucii și Turrucaia.

Se coboară bucătăriile și măcelarii și se anunță că după masa de seară, pe care o va lua pe șlepur, trupa va fi debarcată.

ORA 9 SEARA. Doctorul s-a corborit mai devreme, fiind chemat de colonelul medic din port. L-am văzut apoi pe remorcher stînd de vorbă cu colonelul.

Pe vapoarele-remorcher din fața noastră sînt mulți ofițeri de ai noștri. Soarele asfințeste. Colonelul cîstește jumalul — asta pe la ora 6 și. La 9, căp. Butescu petrece cu fătorii. Azi au fost evacuați de pe șlepur încă cinci holericici la Zimnicea.

Mă culc pe capra ambulantei la locul meu. Stelele, cerul imposibil jos, distace, holera și 2200 de oameni îngredmăti în mijlocul Dunării, care reflectează tot cerul în valuri turburi.

13 AUGUST. Toată noaptea am tremurat de frig, suflă vînt rece pe Dunăre. La ora 5 dimineța a început debarcarea. Am stat aici pe șlepur două zile și două nopți în infecție. Cred că rezultatul se va vedea în curînd, în regiment. Astă noapte încă sose izolați din care trei holericici (de la Comp. 3, 6, 8) — rămîn, cred, în Oltenița. Am bivouacat pe cîmp între Oltenița și Dunăre. Am scris astăzi la umbra ambulantei, pe o pălură. N-am tîrîm.

Se zice că stăm aici o zi pentru odîlnirea trupeii — după care vor urma trei zile de marș și cinci de carantină lângă București. (Mi se pare că comandantul de regiment nu are altă libertate de acțiune, cît ar trebui. Sterza dacă ar fi avut-o, ar fi condus regimentul cum trebuie. În timp de poce trebuie să primeze necesitățile de salu-

Ilustrație la Legenda Sf. Gheorgii

Pe coastele dimprejurul satului sînt bivouacate trupele contaminate. Satul e în fund, la împănarea a trei vîcele. E ued, plin de bălțar, de soldați și de murdării. Seara e adus la ambulanta alt holericic tot din compania 3-a și peste noapte alții și din a 7-a rezervă.

Medicul e obosit peste măsură.

Mă culc pe un snap de griu pe la 1 noaptea și adorm fără manta în vîietul vîntului de toamnă.

10 AUGUST. Bolnavii pe măsură ce vin sînt evacuați la Șistov. Frică mare, de fiecare minut, de fiecare clipă.

11 AUGUST. Aseară au venit încă alți holericici. La masă, colonelul anunță plecarea la 1 jum. noaptea; deșteptarea se sună la 12 noaptea.

Într-o curte cu izolați găsesc cu doctorul un holericic din compania 4-a. Doctorul se apleacă cu lumina asupra lui: vărsături, crampe, corpul i se sgîrcește. Geme mereu: mamă, mamă! E ridicat pe țargă și pus în căruță, pentru evacuare.

Ambulanta pornește cu trenul regimentar pe la 2 și. Învalmasăla mare de trupe, strigăte, lună frumoasă. Drumul e prins de-a lungul pe stînga de artilerie. Ațipeș în ambulanta. Visez foarte urit. Dinspre ziua mă trezesc aproape de Șistov: alea de salcimi. Zăresc Dunărea.

La 8 a.m. trecem podul la Zimnicea și ne suim pe patru șlepurii mari. Capitanul meu nu mă primește în companie. Stau pe șlepur companiei a 3-a, pe capra ambulantei, unde scriu. Jos la cîțiva pași în fața mea sînt aduși holericici: doi siguri de la compania 7-a. Cu mare greutate sînt evacuați pe la ora 4, lăsînd locul infectat în urma lor. Mi se pare că mai sînt și alții.

Colonelul cere în zadar să pornim imediat spre Oltenița. E ceasul 7 seara de cînd stăm izolați în mijlocul Dunării, multă și murdară aglomerație de oameni cu holericici în mijlocul nostru. Bestia din am început să se deștepte. Aud amenințări ca bolnavii se aruncă în Dunăre. Toti se feresc. Soldații dintr-o companie tăbăresc cu pumnii pe cei din alta companie rătați în mijlocul lor. Capitanul Bolintineanu sîrșea în gura mare că nu vrea să aibă nici un soldat străin pe șlepur companiei lui. Amenință și îndeamnă pe soldați să-l arunce în Dunăre. Mi-e inima strînsă. Știu că dacă mă gonește de aici, la compania I-a nu mă primește. Aștept din clipă în clipă să fiu întreat ce caut în compania 3-a și: sau să mă înec sau să fiu trimis între holericici. Îmi pîndesc cu groază cea mai mică mișcare de intestine. Nesiguranta omoroare. Niciodată în viața mea n-am fost mai îngrozit de cum sînt acum. Am-g noros, soldați ca furnicile pe mal și pe șlepurii. Dunărea tulbure sub noi. Ce-mi va aduce noaptea aceasta și ziua de mine ?

12 AUGUST. Acum la ora 8 dimineața ne găsim tot pe șlepurii. N-am pornit încă spre Oltenița.

Pictură pe vas — „Norii” de Aristofan

FLORIN MUGUR

Lună

Ce mai pulsa orizontul ca inima unui nebul, ce dan Quijote imens pe sub megafonanele acoperite de lună. Unde ție calul, cavalerule? Uite, un cal poște pietre în soatele marilor tribuna. Ce drept te ții, cavalerule, parcă ai înghițit un băț de steag și-ți flutură miinile și picioarele-n vînt și-ți strigi da și strigi da și te-nconorezi regele regilor răpuși de tine fericit, fericit — și-un cal gras, un cal bătrîn te-asteaptă-n marea cenușă din spatele tribunelor, un cal împiedicîndu-se de bolovanii negri ai capetelor celor îngropati — și tu strigi da și crezi și o lumină și-o ceată încădă coboară lent pe creier. Și Doamne, ce mai bubuie deodată stelele negre, Doamne, ce strălucire mare! Și calul tremură și cum i se vedește puternic părul blond curîndu-i lent de-o parte și de cealaltă a gîtuții, calul bătrîn și gras pășind cu grijă să nu-si rănescă părul de feciadoră bătut de-un vînt ce vine din spre eden — strigi da, strigi da, și hainele bătrîne și tu curg de pe tine ca urzicile — ești gol ca adevărul și strigi da, print

al cuvintelor — și vii strigînd în spatele tribunei și-ncaleci fericit și calul tremură cu picioare miscate de miste și-o să piecari, o să aleci curînd sere orizontul tremurînd trandafiriu ce inima unui nebul — și dîncolo de orizonturi, strigînd da, spre lună.

Copacii

Ce caut aici? întrebam. Ce caut aici? Erau mari crînguri de copaci împachetați și era viscol, trozne hirtie ca poșta sticloasă de pe riuri, încălțărea că arborii-mblînziți s-ar fi-nvelit ca doicile-ntr-ei în zgomotoase sutece de gheață.

Dar vîntul desoica, tipînd, hîrțuile și rozătoarele-și virau lungile bățuri pînă la trunchiuri, dezvelindu-și dinții. Goi, ochii de cristal ai poindăilor. Șoareci de cîmp cu colți încovoiați răzînd și răsturnîndu-se încet cu pinete decolorate-n lună. Goi, șobolani cu pete galbene stîlcind. Goi, dihorii cu părul putrezit. Amarg de dălti și ferăstrăie ude într-un imperiu gol, al cantității.

Și nepozii creșteau copacii și nebuni cu steagurile rupe-n jurul trupului și-un milion de rozătoare năvăleau cu peni burții perindă pîmîntul mușcînd și mestecînd și iar mușcînd, un milion de rozătoare nîse de oalide nîsori de rumeguș — spînzur mereu, degeșuri de rumeguș — și rumegușul greu la pîmîntul labete și pieptul și spinările — un cîmp de rozătoare cu picioarele-nclășate zăbîndu-se tot mai încet cu gurile invinse, moarte, pline de oraf galben.

Ce caut aici? întrebam. Ce caut aici? Tîneau copacii subțilați de încordare cu trunchiurile negre lacuite de ploai naproznice, șișneau lîngîndu-și cu cite-o frunză uodă căzînd prelung rînila pe trunchi. Franzele înclășate sticloase, franze tari purtînd în zîmb înșurși pe mergîni urmele dîntilor subțilați de rozătoare. 1965

N. Labiș

În ceasul dinainte de moarte el avu privirea dugetoasă asupra cugetelor lui pe care nu mai apucase să și le gîndească.

Negîndurile — pată imensă. Și urca aerian spre locul scribit și fără viață, chemat de umbră și căzînd spre ea, cu fiecare gest sfîrșit în ceată.

Era un larg platou fără culoare, niciunei limite supus, cu forme tresărînd strălucitoare și căuțînd nesigure în sus,

forme confuze, dînd lumină totuși, cum plouă uneori din frunzi de regi, cum cresc pe-o întrebare totuși, pe care n-ai să-i înțelegi.

Sua înfrînt de-o suprafață steapă, livid, sup de absența unui gînd, și-ți printru stele se risipea ca-n iarbă incert, copilăros, poate plîngînd.

GEORGE ALBOIU

Pierdută în cer

Dintre aștrii iubirea mea trebuie să cadă și ei veșnic incremenții vor rămîine dar eu voi avea prăbușită la picioarele mele necunoscuta ea de la origini pierdută în cer. Și trăgîndu-mă după ea pe cîmpie poate abia atunci voi începe să umblu cu adevărat. Oare cînd am să-mi pot cere înapoi iubirea printre aștri pierdută ?

Eu unul, unicul

Eu Unul, eu Unicul pe cîmpie dar dacă nu mai umblă nimeni drumul cine îl bătoarește ? Și vrînd să văd m-am prefăcut că adorm și mare mirarea mi-a fost și mare spaima cînd am văzut drumul mergînd el în el însuși și am aflat atunci că nimic nu se mai poate aprî ca întreaga cîmpie curge spre un asfințit necunoscut ocel unul, unicul asfințit.

Paznicul negru

Trup nemișcat în cîmpia veche nici seara nu clatină cerul de bronz Doar gîndul lucește în frigul strein a cel astru cu ochii de gheață. De parcă spațiul și timpul mi-ar scăpa printre degetele firate pe cîmpia pustie. Mi-am cucerit sfîrșitul prea devreme pentru a avea nevoie de el și iată-mă acum, voi mie paznicul propriei mele morți.

Pruncul

Noaptea pe țarm așteptîndu-mi femeia să se smulgă din valuri. Trupul ei mai păstra ameteala adîncului de mare. Și era rece cînd ne-am iubit în ierburi dar luna, vai, mi-a arătat fata adormită a surorii mele. Nu-i nimic i-am spus mîngîindu-o noaptea e de vină, pruncul va fi copilul și iratele noastre...

În spinare fapta

O Doamne, ologul acela din milă l-am luat în spinare și trebuie să-l trec dîncolo de cîmpia fără sfîrșit. El vede mai departe decît mine și-mi spune unde se ascund pustiile drumuri. Dar mă pomenesc mergînd cu ochii închiși și streinul din cîrcă vede în locul meu iar de la ochii la picioarele mele se scurge o ură necunoscută. Și poate ochii mei nu mai există căci nu mai seamănă drumurile cu forma tălpilor mele. Streinul din spatele meu cine-i? dar în spatele meu nu mai e nimeni doar eu sînt mai înalt cu o jumătate de om...

ANTON PANN

inedit

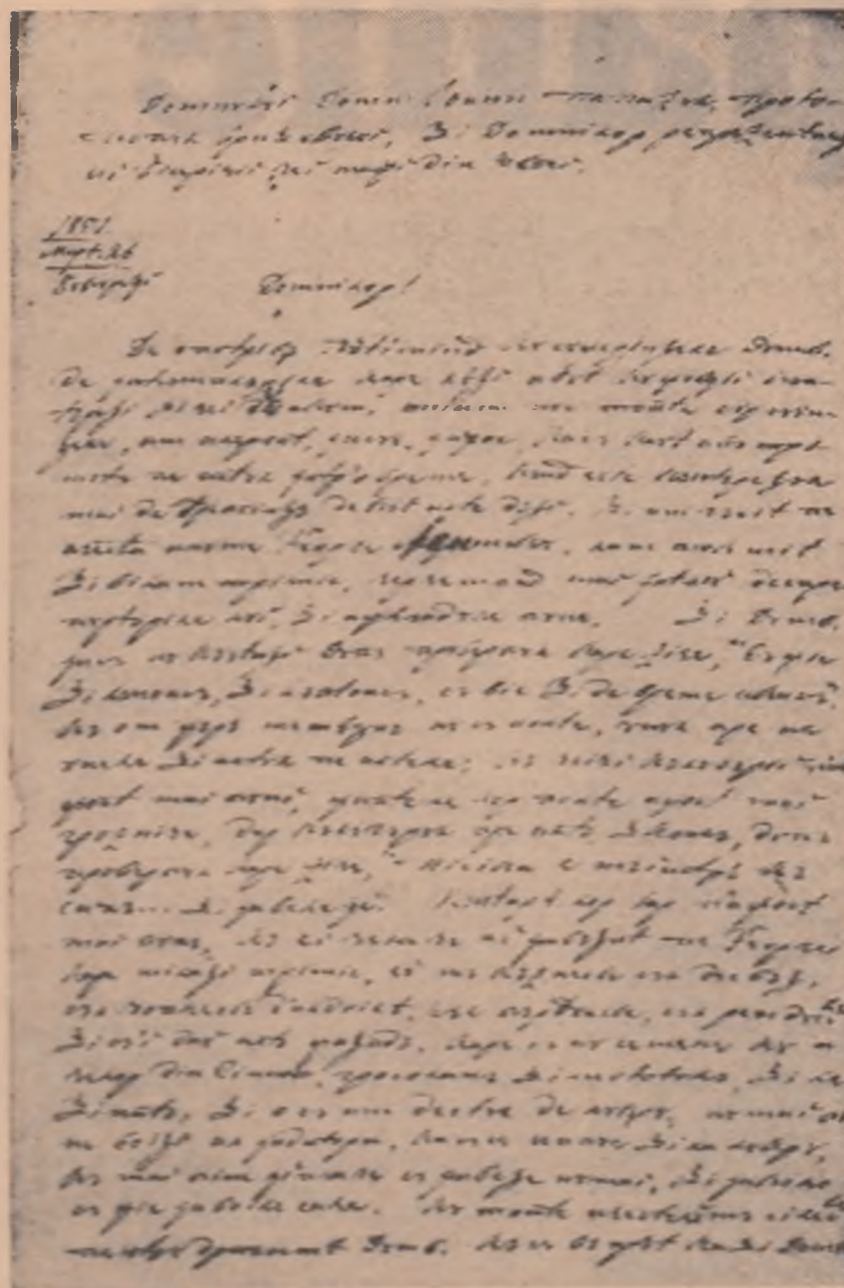
Domnului Dom Ioan Popazul, protopopul Braşovului, și Domnilor reprezentanți ai bisericii cei mari din Schei

1851
Mart 26
București

Domnilor !

De opotrivă pătîmind cu suferințele Dumv(stră) de intîplările care le-ați avut cu foștii cîntăreți și cei de acum, mi-am pus toate sîrguințele, am alergat, în sus, în jos, ca să caut a vă trimite pe altul într-o vreme, cînd este cîntărețul mai de trebuință de cît alte dăți. Și am găsit pe acesta, anume Gheorghe Ionescul (Marinescu), l-am tocmît și vi l-am trimis, cerce-tînd mai întîi despre purtările lui, și aflîndu-le bune. Și Dumv(stră) însă nu căutați după proverbul care zice: „să fie și lînoasă, și lăptoasă, să vie și devreme acasă că om fără me-teahă nu să poate, unul are pe unele și altul pe altele : că nici călugării n-au fost mai buni, fațele lor poate ațu) fost mai groaznice, dar călugărul are altă școală, după proverbul care zice : „pisica e măiastră că după... și învelește”. Cîntarea lor iar n-a fost mai bună, că ei ceia ce au învățat pe Gheorghe care mi l-ați trimis, eu mă căznesc să-l desvîț să-l cioplesc de-al doilea să-l bărduească să-l rînduesc (rîndea) și să-i dau altă fațadă, care să nu semene cu a celor din Sinaia. grosolană și mototoală și leșinată, și o să am destul de lucru, numai bine-voiiți a-l îndatora ca să se supue și la lucru, că mai bine îi place să învețe numai, și în colo să fie în voile sale. Cu toate acestea eu mă silesc pentru dragostea Dumv(stră) ca să vă arăt ce și Dumv(stră) să vă iubiți și să vă uniți la un cuvînt în folosul sfîntei biserici, depărtați orice zavistie, care nici odată n-a avut sfîrșituri bune. Aduce-vă-ți aminte, de Apostolul Pavel care zice „fraților, să nu fie împerechere (împotriviri) între voi” — una să gîndiți, una să vorbiți, și așa veți plini legea lui Hristos. În scurt, imi sfîrșesc cuvîntul

Cu compliment și respect,
ANTON PANN

În anii 1828—1829 docu-
mente de istorie literară
consemnează prezența
lui Anton Pann în Braşov,
în cartierul românesc al Schei-
lor, unde funcționează
ca dascăl-cîntăreț, psalt al bi-
sericii și învățător. Facsimi-
lul scrisorii inedite pe care
o publicăm este datat 26
martie 1851 — București și
reprezintă o epistolă adre-
sată protopopului Ioan Po-
pazu, figură culturală proe-
minentă a Braşovului din
secolul trecut. Scrisoarea
este adresată în același
timp și consiliului loic al
Scheilor care se îngrijea de
funcționarea școlilor și în-
treținerea lăcașelor biseri-
cești. Redactată în alfabet
cîrile de tranziție, scri-
soarea ilustrează grija lui
Anton Pann pentru a trimi-
te de la București la Braşov
un cîntăreț din școala sa,
care să fie în același timp
și dascăl la școala româ-
năască care funcționa pe
lingă Biserica Sf. Nicolae
din Schei. Grija pentru soar-
ta culturii transilvane se
poate constata de altfel și
în fondul de „Cărți Vechi”
al bibliotecii Muzeului Cul-
turii românești din Școala
Braşovului unde se păstrează
tipăriturile didactice și
literare pe care Anton Pann
înșiși le expediază ocolu
pentru a sprijini sporul de
instrucție.

Afît facsimilul cit și tran-
scrierea textului scrisorii,
au fost puse la dispoziția
revistei noastre de către
profesorul Emil Micu, direc-
torul Muzeului Culturii ro-
mânești din Scheiul oraşu-
lui Braşov.

ARHIVA ARGHEZI

CINEMATOGRAFUL TRIANON

Între preocupările literare și ci-
nematoafra, a existat în viața lui
Arghezi o legătură a cărei substitu-
ite s-a realizat numai în parte și
aceasta datorită lipsei de condiții
materiale într-un timp cînd filmul
românesc era la începuturile lui.

Există totuși câteva momente clare
în activitatea „cinematografică” a
lui Arghezi, marcate de etape lite-
rare concrete. Astfel în jurul anului
1930 se angajează să selecteze filmele
ce urmau să ruleze la cinematogra-
ful Trianon (azi București). Vedea în
fiecare noapte, pînă dimineața,
patru, cinci ori șase filme din pro-
ducția mondială, reținînd pe cele
mai bune. Acestora le făcea o notă
literară, după care întocmea textul
programelor tipărite: era mai mult
o „coroadă literară” cum o numea
Arghezi, determinată de anume ne-
cesități materiale ale momentului.
Unul din directorii Trianonului era
Domnul Gherson, un personaj co-
mercial dar cu afinități poetice. El
administra aceste programe ale că-
ror texte desigur nu mai există. Ar-
ghezi numea aceste texte de pro-
gram „niște sinteze între literatură
și reclamă, destul de izbutite”... Era
epoca filmului mut și a începutului
celui sonor, cu filme de mare răs-
net: Ingerul albastru, Rio Rita sau
Jeanine cu pauzele dintre specta-
cole umplute de vestii comici ita-
lieni Frații Fratellini...

Din acea epocă datează preocupa-
rea realizării unui film-poem, înti-
tulat Safta. Din aceeași categorie
fac parte poemele aprute „Dalia”
și „Focul și lumina” cărora Ar-
ghezi le vedea o dezvoltare cinema-
tografică cu totul particulară.

Gîndul unui Păcală, strict româ-
nesc, l-a frîmțat ani întregi,
măturîndu-l într-o zi lui Paul
Anghel pe cînd acesta turna în Măr-
țisor, prin 1961, un film lui dedicat.
Entuziasmul stîrmit de această idee
a dus la materializarea parțială a
unui text în versuri care a rămas,
din motive cunoscute ale ultimilor
ani de viață, în sertarele de
lucru. „Păcală trebuie să fie un film
adînc, serios și vast și nu așa după
cum unii îl înțeleg pe Păcală ca un
prostăc, vulgarizîndu-l” spunea
Arghezi subjugat de idee.

„Viziunea cinematografică” Ar-
ghezi a avut-o de-a lungul unor
volume în proză, inclusiv o parte
din scenetele cuprinse în „Teatru” —
lucru declarat în cadrul unor con-
versări pe acest subiect: „... în Lina,
povestirea merge pe secvențe ușor
de pus într-un scenariu de film,
ca și în Poarta Neagră transpusă în-
tr-un scenariu care mi-a plăcut și
pe care cinematografia noastră me-
reu „întără” după cum se spune, nu
l-a luat în considerare”...

Reluînd tema dezbătută în Siringa,
jucat cu mult succes în primele două
stagii (1947) și cu un succes limi-
tat în ultima, Arghezi a lucrat cu
regizorul Paul Călinescu scenariul
al cărui titlu este „Metehne ascunse”,
„secretar” al scenariului fiind Mi-
tzura Arghezi care i-a citit și no-
tat toate observațiunile la textul
inițial.

Viziind studiourile Buftea, unde a
fost realmente impresionat de vasti-
tatea mijloacelor tehnice, Arghezi
a publicat tableta „Regatul lui ut-
le-l, nu e” sintetizînd în această op-
presie întreaga formulă a cinema-
tografiei și cinematografiilor. Pro-
babil că vitorul, mai îndepărtat sau
mai apropiat, va relua secvențele li-
terare ale lui Arghezi, traspunîndu-
le în secvențe de film, tinînd
însă seama și de niște particulari-
tăți cu totul inedite.

Baruțu T. ARGHEZI

Din problemele esteticii

FALSA TEHNICITATE

Trecînd prin tematica înstrăinării, din-
colo de mereu prezentele oscilații și îndepăr-
tări de sine, căutăm imaginea originară
din care, prin trădări succesive, prezentul
omului și-a luat înfățișarea. O retrospectivă
a alternativelor, o refacere conceptuală a
drumului posibil, drum din care numai
fragmente de sensuri au fost parcurse, nu
are numai rostul de a trezi nostalgia unor
stări care nu vor mai veni. Nu vor mai
veni pentru că nici nu au fost vreodată.
Herbert Marcuse — în urma altor soci-
ologi care au analizat societatea modernă —
formulează în expresii acute eroarea în
care se află proiectul istoric al vieții socia-
le contemporane. Eroarea nu înseamnă
aici o inadecvare a unui fapt subiectiv la
sensurile obiective preexistente; semnifi-
cația greșelii se află în închiderea pe o
singură dimensiune a proiectului istoric,
în anularea celorlalte posibilități.

În lume prin captarea lui la avalanșea
neconștientă a scopurilor cotidiene, scopuri
ale mai-binelui, mai-măistului, mai-umoru-
lui. Abundența nesfîrșită a scopurilor exteri-
oare maschează, sub impresia de ser-
viciozitate și de preocupare continuă, pier-
derea sau începșarea sensului unui telu
uman.

Proiectul istoric al productivității urmă-
rea eliberarea omului din exterioritatea
obositoare a luptei cotidiene cu un mediu
rebel la organizarea umană, mîndrînd astfel
pe o întoarcere a existenței asupra ei în-
sîși. Semnul sub care se îndăpșea elibera-
rea de risipă exterioră era acela al eficien-
ței; dar acest semn, ca și alte semne
pe care încercăm să le folosim doar ca
pășnice instrumente, s-a dovedit a fi de-
vorator. Ca și omul care s-a retras pe o
insulă ca să uite, ce să uite? a uitat ce
anume — omul modern s-a retras sub

murilor posibile). Pentru Rousseau lucr-
urile păreau destul de simple: revenirea la
sursa de natură. Armonia inițială nu as-
tepta decât să fie reamintită spre a începe
căutarea drumului înapoi prin nivelele
succesive ale civilizației. Toate acestea
presupunau existența unei origini. Logica
abstractă a noțiunilor credea chiar în
existența ei punctuală.

Dar reamintirea limitelor istorice își alege
un timp de analiză ce rămîne în mod
nesărită teoretică. Profunzimea istorică a
existenței noastre poartă marca paradoxă-
lă a înșel de profunzime: tot ceea ce a
fost este răbătut în prezent și ea
prezent ce se elaborează continuu.
Limile istorice sînt înstrăinări de o
imagine originară (sau doar originar-
posibile) sînt un perfect trompe l'oeil.
Linii de perspectivă trase pe o pinză
plană. Doar contemplația ochiului le
simte adînci (ochiul teoretic — atît de
vigilent încît se înșelă tot timpul), gestul
de prindere al minții va întîlni netezimea
plată. Originile înstrăinării se află aici,
printre noi, începuturile și parcursul se
adună în pelușă fără grosime a prezentu-
lui. Desigur știința istoriei are nevoie de
o desfășurare și o încremînire de perspec-
tive iluzorii: încremînire o iluzie, știința
istoriei își fixează obiectul pietrificat. Ne-
cesitățile sale de compunere împun crearea
unei ontologii evolutive, desfășurată liniar
sau, cel mult, ramificat ascendent. Dar
acesta este doar locul increment al științei.
Imensitatea unui timp expus ca piesă
moartă trebuie să se topească și să palseze
în clipa vie a unui acum mereu reinnoit.

Proliferarea tehnicității, a logosului
tehnic care stăpînește lumea modernă
pentru că el a creat-o ajunge la constituirea
unui mediu al vieții sociale din care nu
scapă nici una din formele existenței.
Mediul omului nu a fost niciodată natural
— căci odată cu apariția lui a apărut pe
lume artificialul: omul a fost înconjurat
dintodeuna de instrumente, de lumea
înghețată a gesturilor sale fixate. Între
el și lume se interpun instrumente, un
mediu cu structură familiară, lumea lui
ambientantă (Umwelt). Societatea modernă
a adus mai mult decît atît: instrumental,
unealta, s-a ramificat și și-a întins domeniul
cuprinzîndu-l în întregime pe om. Acesta
nu mai are puncte de ieșire un mediu
natural, ci doar posibilitatea deplasării în
lumea compusă, tehnico-naturală. Mai
mult, lumea tehnicii nici nu se mai pre-
zintă ca structură apropiată și familiară, ci
ca domeniu al specializării. Ceva străin,
complicat și impenetrabil. Mina omului
se mișcă numai pe suprafețe care ascund
alcătuirii necunoscute sau greu de cunoscut.

Universul tehnic, înghițînd lumea omu-
lui, își impune structura asupra tuturor
domeniilor. Lumea tehnicii fiind locul
acțiunilor reușite, domină cu bogăția rez-
ultatelor sale tot ceea ce este altceva decît
ea însăși.

Obsesia tehnicității, dincolo de justifica-
rea ei prin rezultatele practice remarcabile,
cuprinde în sine ceva care ține de vechiul
fenomen universal al imitației și conform-
ismului. Pentru că structurile mentale ale
tehnicității proliferază dincolo de dome-
niul lor de funcționare, invadează și și cer
drepturi totalitare asupra științelor omului.
Și aici, și în alte cazuri se crede că un
anumit limbaj, o anumită modalitate
codificată a sa poate conduce la rezul-
tate miraculoase, indiferent de adecvarea
sa la viața intimă a obiectului.

Eugen IACOB

Erinye dormind

Pornit cu gîndul rodnic de a stăpîni na-
tura, omul s-a închis în unica dimensiune
a eficienței acțiunii, a închis logosul în cea
mai practică dintre fețele sale, tehnologia.
Existența umană a devenit existență pen-
tru..., iar acest pentru... rămîne în ultimă
analiză un nedeterminat sau în cel mai
bun caz, capătă sensuri de o banalitate
absurdă. Lumea bine structurată (de o
structură „strînsă” și atotcuprinzătoare) a
tehnicii moderne, o dată ce l-a cuprins
pe om în interiorul ei, îi impune singurul
scop care îi aparține prin esență; creșterea
cantitativă. Și calitatea, în această
rețea tehnică, se poate descompune în
cantități de operații, mai simple, mai rap-
vide, mai eficiente. Omul se înstrăinează
de simpla sa prezență tandră și indifere-

semnul eficienței ca să regăsească, ce să
regăsească?, a uitat ce anume.

De aici, o dată pusă în lumină prezența,
deocamdată goală, a acestui lapsus istoric,
conștiința critică iese din închiderea teh-
no-logică a universului de semnificații,
refuză să mai accepte iluzia că ea însăși
înaintează pe un drum care de fapt se
deplasează singur. Trenul intrat într-un
tunel fără capăt, neavînd nici spre ce anu-
me să ducă, nici cine anume să-l conducă,
nici spre ce anume să se îndrepte. Din
această descumpănire a absenței Scopului,
absență adusă tocmai de abundența scopu-
rilor, se naște și gîndul revenirii în
timp, căutarea febrilă în memoria omenirii
(o arheologie a straturilor de intenții is-
torice, o arheologie a răscrucilor și a dru-

Poezia timpului

Singurătatea poetului care, în sfera imediatului, poate
fi interpretată ca o orgolioasă abstragere din ceea ce se
numește manieră cotidiană sau loc comun în favoarea unui turn
de fildeș estetic, idealizat prin refuzul înțelegerii filistine, este
cea mai umilă abandonare în fața imperativelor etice ale artei:
aceea de a asculta glasul propriei ființe. Iar poetul trăind acut
starea ființei sale de a fi o expresie a temporalului, supus unei
dispariții pe cît de imprevizibile, pe atît de implacabile, este pri-
mul dintre oameni care se pregătește să întîmpine eternitatea, și
această uriașă sfortare nu se poate imagina dincolo de o herme-
neutică a solitudinii. Dacă forma de adecvare dintre ceea ce
există în timp și ceea ce supraviețuiește în eternitate se manifestă
în prezența unicului, incoruptibil și nemuritor chiar prin calita-
tea sa de a nu fi alcătuit din elemente divergente, unite o clipă,
dar gata să se destrame în clipa următoare, trebuie să credem că
și esența celor două aspecte ale timpului va fi de aceeași natură.
Dar nici un poet nu reprezintă eternitatea pură, ci forme istori-
ce ale unei singure eternități, căci altfel am fi știut cu adevă-
rat ce este Poezia, iar noi știm numai diferite moduri ale ei de
a fi. Fenomenul acesta atît de straniu confirmă o dată în plus
că toți poeții trăiesc în istorie o istorie a timpului, iar nu tim-
pului însuși ipostaziat în abstracțiunea turnului de fildeș.

A. E. Baconsky se scufundă în timpul ființei sale cu pasiunea
unui scafandru care corcețează în solitudine adîncurile tăcutu
lumi submarine, formele împierite ale succesiunii erelor. Dacă
„dorul de timp” avea, în *Flurul memoriei*, tonalitatea melanco-
lică a lui Narcis care-și vedea chipul dublat în oglinda apelor și
deci pierdut ca unicitate trăind în lume, aruncaîndu-i-se pe această
cale misterioasă că va trebui să moară, cartea sa cea mai re-
centă, *Cadavre în vid*, ne relevă același Narcis, dar de data
aceasta crispat de durere, fără să-și mai concentreze atenția
asupra expresiei și gesturilor sale în sensul adorației proprii. Poezia
angajată, profund legată de istoria timpului din volumele anterioare,
dar estompată de cel care trăiește viața ca pe amintirea unei existen-
te încheiate de mult, ochi înțelept și conciliant cu elanurile bucu-
rii sau amarăcunii, devine, în cartea de față, un dialog pregnant,
fără echivoce, asupra responsabilității reciproce dintre individ și is-
torie. Ceea ce trebuie să rămîna tînr și fericit în eternitate,
ceea ce constituie esența unică și indestructibilă a acestei eterni-
tăți, suferă metamorfoze ciudate și degradările temporale: „Nu
mai e nici otrăvă, / n-a mai rămas decît o limtă palidă, / limba
orgă de soare agonizantă / colții s-au făcut mici, și nimic /
sigilează cuvintele / Tutturor celor ce n-au fost / li se vor înălța
statui, celor ce sint / li se va pune un NU înainte — și adje-
ctivele / cîzînd vor încerca mereu să-mpdobească / fruntea
pittecanthropului. Numai vertebrele / vor fi întotdeauna suriză-
toare / și vor dansa, vor dansa, / strecurîndu-se prin toate cră-
păturile / istoriei și geografiei” (*Anatomie profetică*). Profesia
sombură a acestei Anatomii are un obiectiv pe cît de limpede, pe
atît de violent: ea cheamă, prin reflex, la rectitudine morală și
demnitate incoruptibilă o umanitate bolnavă, ce pare a fi uitat
de ea însăși luecînd sub crepusculu viitoare ca în *Mășina tim-
pului* a lui Welles. Avertismentul ridicat la țaria imperativelor
generale ale eticii nu suportă aerul condiționat al serelor de nar-
coză stilistică: „Pădurea uscată biclucă de cal / printre frunze
rilor, / oase goale albite de ploa, cranii / de carne și de
moarte — și nunta / cameleonilor anxioși. Inventarul / unei pri-
măveri ce se anunțase promițătoare / a ruginii, nu mai sint om-
nenii de odinioară, / și versurile obeze dormitează în buzunar
/ printre bancnote sordide, și vîxutoarii de ghețe / au intrat în rin-
dul arhonților. O, a fi sau a nu fi, / aici e la fel de trist, de
stupid, de zadarnic, / nu mai ai nici pe cine ucide / și nici de
cine să fii ucis” (*Hamlet apocrif*).

Glasul poetului răsună în cetate cu vigoarea dintii a mesajelor
justitiare, în tradiția morală a lui Eminescu și în cea estetică a
lui Bacovia, fără a se confunda, evident, cu nici unul dintre
acești mari lirici ai socialului, dar A. E. Baconsky face și acum
dovada că rămîne fidel culturii și sensibilității autohtone. *Cadavre în vid*
nu este nici o carte sceptică și cu atît mai puțin
cinică în blestemele pe care le proferează: toate poeziile, dispuse
în patru cicluri (*Cadavre în vid*, *Ritual*, *Autoportret în timp*, *Ano-
timp electronic*), structurate pe umoarea neagră a cederii valorii-
lor umane eterne în păcatul vremelniceii istorice solicită anga-
jarea fermă a conștiinței în apărarea și edificarea unei istorii vii,
capabile să reziste acțiunii corosive a timpului. Gîndul frust al
autorului și-a găsit expresia într-o scriitură modernă de o dez-
virșită austeritate, aproape de tonalitatea albă a prozei, roștită cu o
vehemență atît de rară, încît estești și subtilii ar face bine să oc-
lească această carte a nesofisticată superbie ideologică.

Forța deosebită a poemelor lui A. E. Baconsky își trage
esența din spiritualitatea nealterată a unui popor cu o vechime de
milenii care a rezistat aici la toate încercările și în ipostaza de
tribun al acestui popor mîndru pe care o adoptă poetul. Resema-
rea și împăcarea lașă cu o soartă de mim obedient — iată cea
ce îi este cu desăvîrșire străin autorului *Cadavre în vid*. El se
reclamă din miticul strid dacic și preferă să intre în moarte
ca și strămoșii săi decît să accepte confortul unei existențe
ruginite în lanțuri: „Doamne, dă-mi dorul de moarte al stră-
moșilor mei, / nu mă lăsa să accept lincezeala, rugină și lanțul
— deschide-mi / porți mari de stejar, și așterne-mi douăsprezece
poduri, și dă cailor / să-mi poarte coama. Ochilor mei dă-le iar
cristalinul de gheață / pe care de mult l-au pierdut, otrăvește-mi
săgețile / și adu-mi aminte ca ultima s-o păstreze pentru mine”
(*Rugăciunea unui dac*). Același patriotism adînc, fără decururi de
circumstanță, ridicat pînă la tensiunea extraordinară a credinței
unui martir care supraviețuiește dușmanilor chiar prin trecerea
sa în neființă îl aflăm oriunde între copertele volumului de
față, și vom mai cita o poezie integral, cum am făcut-o și pînă
acum, spre o mai deplină edificare a cititorului: „Doamne, aș
vrea să plîng dar nu mai / am nici un rîu pe-ale cărui maluri /
să-mi pot aminti de Sion. Și Babilonul / e-n mine și multimea
de robi / îmi întinde cătușele predestinate și ride, ride... / istoria,
vechile mituri, capul de lup. Doamne / simt umbra ta mare
deasupra pămîntului meu, / simt în scheletul pe care-mi poart
trupul, / oasele risipite pe cîmpuri de înaintași apocrif, / simt
că timpul meu îl măsoară clepsidre / însingurate și false... ochii
mei reci și pustii... / Doamne, istoria... Doamne, ia de la mine /
destinul acesta — și dacă nu-mi poți hărăzi altă soartă, / dă-mi
o moarte înaltă, crotipitoare, sălbatecă, / mai mare decît viața
dușmanilor mei” (*Psalom negru*).

Spuneam la începutul acestor însemnări că solitudinea poetu-
lui care se scufundă în sine pentru a asculta trecerea timpului,
această cădere veșnică fiind și rațiunea supremă a lirismului ca
strat ontologic preexistent făpturii sale trecătoare, nu se reali-
zează într-un amuzament gratuit menit să coloreze cenușii vieții
cotidiene, ci ni se relevă ca un simbol acoperit de flori și fauna
halucinantă a imaginărilor pentru condiția reală a omului. Ascun-
dînd căderea timpului la hotarul însingurat dintre clipă și
eternitate și fiind însuși rezonatorul claustral al acestui timp
ambiguu, poetul are o dublă semnificație pe care trebuie să o
suporte și să o iubească înfinit ca pe propriul său destin: aceea
de a fi prin excelență izolat de existența haotică prin cosmosul
său de cuvînte și în aceeași măsură de a reprezenta o valoare
exponențială pentru existența integrală. Dar dacă aceza indivi-
duală este calea prin care omul se poate pregăti pentru moarte
și prin aceasta, pentru o viață eternă odată de reîntîlnirea sa cu
ceea ce a fost inițial, cu nervul dogmatic originar, pe de altă
parte singura posibilitate de a întui absolutul, ființa universală, se
găsește aici și acum, într-o experiență desfășurată istoric. Această
experiență a individului se proiectează însă într-un cadru social
și poate fi realizată numai în acest cadru, și cu atît mai mult
poetul care-i utilizează cuvintele pentru obiectivarea subiectivi-
tății sale pure. După gradul de individualizare a organizării cu-
vintelor utilizate de comunitatea social-istorică integratoare, deci
după nota cît mai personală a discursului liric se judecă și va-
loarea generalizată a aceluia discurs, el însuși devenit o formă istori-
că de cucerire a timpului. Vom spune în încheiere că valoarea
poeziei sociale care ține de experiența individului crește în
aceeași măsură cu capacitatea sa de a fi chiar expresia conștiin-
țelor individuale respective, singura șansă de a scoate din clipă
ceea ce este eterogen și a-l proiecta într-o structură omogenă a
eternității. Pentru a rezista timpului, acea poezie trebuie să se
folosească de armele timpului, adică de valori umane care au
supraviețuit metamorfozelor istorice fixîndu-se în categorii perma-
nente ale omului, adică maxima subiectivitate a liricii reali-
zează obiectivitatea spiritualu general. *Cadavre în vid* reprezintă
o experiență a conștiinței individuale angajate într-un efort de
generalizare etică și în peisajul atît de poliicrom al liricii de as-
tăzi, cartea se impune ca un argument de cea mai nobilă tinută
artistică pentru poezii care trăiesc cu dramatism și luciditate respon-
sabilitatea față de soarta lumii unde s-au născut și-și vor afla
odihna eternă.

Dan LAURENȚIU

GHEORGHE ISTRATE

Si tristi...

Minunile s-au stins de mult. Pe zari N-au mai ramas decat peceti uscate

Gol lenes. Prof cocind cadere Si-o semiluna inecat-n vin

Noi, cei civa barbatj ramaşi pe maluri Cu platoşe nemoilovite-n veşti

Văzduhul silnic şi răbdat de soare Un sfirc sălcii nu ne-deasă între buze

Si tristi ne-nghesum şi ne împingem Pindind fantoma unicului sin

Iesim arar la malul unui drum. Si-l auzim pe Dumnezeu, bătrîn, Pe-acoperişul lumilor cum umblă

Sfinxule, bolnav de-nchipuiri

Si i-am mai zis Sfinxului Cimpului meu, Intepenit solemn pe lespezile Văii:

— Apa! Daar ea desartă duh în lume, Ea singură desartă si olege

O, apa, Sfinxe, numai ea se-azaşă În straturî intelepte lăudînd

Peate si tu, bolnav de-nchipuiri Te-ai rupt de noi şi ai rămas

Si fillind s-au asezat pe buză Si de atunci mereu uimit i-araţi

Acum stai aşteptînd încăruntit Litaniile Celui-care-nînzire, Fără să ştii, uitînd ştiinţă

Rege de stingeri

Trече o flacără pe sub lup Îngîndurîndu-l pentru noaptea

Trече rupînd Copcile aerului îngheţate Umbliud şi urînd

In urma lui văzduhul lăudîndu-l Îşi palmuie vînturile, dărîmîndu-le

Si lupul tîndă încape Într-o lacrimă însingurată Pe care crivăţul o tîrîste

Lăcrimînd primejdii

E multă lipsă de tine, Poveste!

Tracîndu-mi sufletul prin borta vremii Sparg ceasurile bîlbînd şi te nasc

Nu mă întreba ce alte unelte am Pentru naşterea ta!

In aerul acesta îmbrîncit Mai jos de turnurile tale Va trebui să te iveşti curată

N-am să-ţi pot spune, deci iartă-mă! Gîndul mă leapădă şi trece mai departe,

Oh, iartă-mă! nu pot să-ţi destăinui Uneltele, chinul, plînsul de ziă,

Te las şi te plîng — Corăbie-n vîntul zăcat al luminii,

Pe frumta tu zăcat Urmel uneltelor de taină Despărîndu-ne spre veacuri opuse

DOINA ANTONIE

Lecţie

Trebuie să fim pregătîţi pentru suferinţă la fiecare gest ce coboară din suflet

Fără noi

De ce atunci cînd plecăm de undeva ni se pare totul... Acolo a fost o dragoste

VALENTINA GHEORGHUI

Aripă

pielea lepădată a sarpelui eu locuire de frig tîrîndu-mă

MIHAI TECLU

Viol

Am găsit odată auzvirilită în stradă o pianină lipsită de interes

din clapele ei albe într-un gol al corzilor pianinei dezacordate

Si încet-încet, miinile le-am lăpădat între corzi, picioarele mi s-au frînt

O elegie Spoi tîngiri, spoi tîngiri, Moartea îmi va fi o tîngire

GEORGE MAREŞ

Singur

Stelele strălucesc orbitor deasupra norilor. Pe pămînt, e întuneric deplin

O elegie Spoi tîngiri, spoi tîngiri, Moartea îmi va fi o tîngire

GEORGE MAREŞ Singur Stelele strălucesc orbitor deasupra norilor

MIRCEA DINESCU Desen mitologic

Albastrul adormea în zi ca o pisică sălbatică, gesturile tale

O, Dafne dă-mi din cînd în cînd o ramură-a-nfelegerii depline

Lucrătura vremii Ghimoi răzuîţi pe Adevăr dar poate e mult mai dulce trecerea prin ei

Te las şi te plîng — Corăbie-n vîntul zăcat al luminii,

Pe frumta tu zăcat Urmel uneltelor de taină Despărîndu-ne spre veacuri opuse

Oh, iartă-mă! nu pot să-ţi destăinui Uneltele, chinul, plînsul de ziă,

Te las şi te plîng — Corăbie-n vîntul zăcat al luminii,

Pe frumta tu zăcat Urmel uneltelor de taină Despărîndu-ne spre veacuri opuse

Pe nesfirşita Vale a Plîngerii.

ALEXEI RUDEANU

onomastică

Totdeauna la 6 fix: vibraţiile profunde ale sirenei. Sunetul ei melodios pătrunde în casele mici, orînduite fără prea multă stîm-

Stau în pat şi te ascult, da, acesta e cuvîntul, foiala din camera de alături. Cînd pleacă, se aude un timp arşi portie, gemînd, tros-

Am dulapul ieftin, din brad, lustruit peste grundul galben enervant, de lămiei putredă,

Cînd plec, în jurul lui 3, se mai aud o dată sunetele grave ale sirenei: mai aproape aici, revărsîndu-se chiar şi dinspre pădure.

Poate, dacă nu m-ai fi rugat atît, n-aş fi încercat niciodată. Deşi, îţi repet, sînt foarte sigură că n-ai să înţelegi nici acum.

salută umil, spunîndu-mi să închid uşile că altminteri se îndoaia capacul. Nu i-am răspuns, lasă-l te rog aşa, sînt doar cinci-sase

După ce mă îmbrac, nu mă pot gîndi niciodată la tine. Toate rîmîn acolo înăuntru, forma trupului tău şi celelalte, şi plec cu o jumătate de oră mai devreme, mă duc la ei

Nu î-am vorbit niciodată pînă acum despre aceste nimicuri, şi nu m-ai fi ascultat, sînt convinsă, de aceea îţi prezint aici mărunţisuri

Cînd plec, în jurul lui 3, se mai aud o dată sunetele grave ale sirenei: mai aproape aici, revărsîndu-se chiar şi dinspre pădure.

Poate, dacă nu m-ai fi rugat atît, n-aş fi încercat niciodată. Deşi, îţi repet, sînt foarte sigură că n-ai să înţelegi nici acum.

EMIL BĂLTIANU: „Floricele şi intenţiile” lui de a rupe hamele de pe fete, fiindcă „nimic nu-mi mai plăc-

A. P.: Lucrarea „Tovarăşul Bercu” ar putea să apară în Urzica.

TRAIAN ARION: În „Moartea pestilor” uzezi de un limbaj cam năstruşnic: „Apa tîrîndă l-a alungat în

E. S.: „Împostorii sentimentelor”, retorică. Replicile lungi de cite 3 file, subminează conflictul, mută interesul spre zone periferice.

Săptămîna aceasta, elevii. Marturisesc că am faţă de naivitatea scrişorilor primite un sentiment aproape de nevinovăţie.

IOAN GHIRIMARU — CLUJ. Ce să vă răspund? Fiţi conşienţi că, nu atît de răspunsul meu, ci de seriozitatea de care depinde tot ceea ce veţi scrie.

IOAN GHIRIMARU — CLUJ. Ce să vă răspund? Fiţi conşienţi că, nu atît de răspunsul meu, ci de seriozitatea de care depinde tot ceea ce veţi scrie.

NICOLAE MARIANA — SEBES. Egal fluide, egal vaporose, egal melancolice,

Cezar BALTAG

Desen de TAŞCU GHEORGHUI

VLAD MARTAN

Dunărea

ralul. Ţiganul mai cîntă, şi se stînge. Şi nu mai aud. Simt cum valurile ei mă rostogolesc ca pe ceva fără formă, fără nume, fără viaţă

— Aduceţi un tîrnăcop şi pentru doctorul. Nu mişc. Aud, încă n-am murit! Atunci de ce să-mi sape groapa? Vreau să mă ridic.

— Doctore, ia tîrnăcopul, mergem la lucrul. Hai, ce dracu, dormi sau eşti mort?

Mă ridic greu, morţi sînt grei. Trăiesc! Trăiesc cu tîrnăcopul, cu ochii cenuşii, cu marea, cu nisipul, cu sinii tari,

Loveşte pămîntul uscat şi pietrişul cu tîrnăcopul asta care îmi zgîrie palmele. Cu sete, de parcă sub carcasa asta dură se ascunde duşmanul meu.

Seara, iar „hai Dunărea mea”. Ţiganul care nu vrea altceva.

— Doctore, azi vii tu cu mine după apă! Mă înham la căraciorul cu butoi de tablă şi picu pe drumul stînt. Dunărea e tot cum o stiu, tulbure şi e mare ca o mare. Nu vreau s-o văd toată. Mă doare ceva. Iau găleata de pinză

— Mai stai şi tu, că doar nu-ţi faci casă. Fumăm cite o țigară. Se şterge de poala mantalei şi scoate de undeva din sin o țigară pentru mine. Mi-o întinde.

— Ia, uite şi foc. — Şi-mi întinde chibriturile. Apoi îşi scoate din buzunar un pachet din care îşi alege lui. Fumează cu faţa la Dunăre. La un capăt al țigării e un punct violet de cerneală. Am desfăcut țigara, în palmă...

— Dragul meu, O veste groznică. Robu, inginerul de la pod, a fost găsit azi dimineaţă cu gamba rupte, cu tîmpla spartă, lîngă şosea.

— Iartă-mă că m-am gîndit la asta tocmai acum.

Am făcut țigara la loc, am aprins-o, am tras în mine acolo, undeva încep să respir.

— Doctore, mi-e dor de casă, de acasă. Tot pe Dunăre, mai sus. Eu cred că nu mai e mult.

— Poate e niciodată, Pavele. Numai Dunărea ştie, ea e veşnică, poate.

eminescu

convergențe artistice

Există anumite literaturi, cum e franceza ori rusa, în care ar fi hazardat să se decreteze un „primus inter pares”. Cine reprezintă mai bine capacitatea de creație literară a Franței: Molière sau Racine, Victor Hugo sau Balzac, Baudelaire sau Proust? Și e mai reprezentativ Pușkin decât Lev Tolstol, sau acesta din urmă decât Dostoievski? Pare o naivitate chiar și numai simpla formulare a unor asemenea întrebări. Însă nu tot astfel se prezintă lucrurile în literatură cum e cea italiană, engleză ori germană. Acolo, Dante, Shakespeare, Goethe apar alături de distanțați, în raport cu ceilalți scriitori ai națiunilor respective, încât naivitatea — de astă dată — e a te gândi să le cauți termeni de comparație. Ei pot fi luți drept etalon pentru a stabili ponderea altor valori, însă reciproca nu mai e valabilă. Scriitorii „nepereche”, după o sugestivă expresie românească, ei se înfățișează posterității ca niște veritabile „miracole”, greu de înțeles în ascensiunea lor neîntreruptă.

Cu Eminescu, la noi, lucrurile nu se petrec altfel. Timpul îi este necontenit favorabil, situându-l tot mai sus după fiecare resurrecție literară sau de altă natură. Căror împrejurări se datorează această poziție privilegiată?

La o asemenea întrebare, care vizează poate cea mai grea „dilemă” a controverselor eminesciene, răspunsurile oscilează, după cum se știe, între un „ignorabinus” mai mult sau mai puțin măturat (oricum prudent) și un „prezibilibilism” ce descarujează prin vulgaritate. S-a putut spune astfel că, de fapt, „ce a fost și ce a devenit Eminescu este rezultatul geniului său înăscut” (Măiorescu); că poetul „este o apariție aproape inexplicabilă în literatura noastră” (Ibrăileanu); că „în literatura română, Eminescu nu s-a născut, ci a ieșit de-a dreptul din ape, ca Luceafărul” (G. Călinescu). Dar s-a putut și să ni se explice imperturbabil că „Eminescu nu a fost un cîntăreț instinctiv, folosind, dintr-o dată, cu ușurință, resursele unor bogății naturale, ci un tânăr intelectual impresionat de forța creatoare a artei [...] care a dorit cu intensitate, cu o patimă care l-a consumat, să devie și dinșul producător al unor astfel de bunuri care pot fi ale eternității” (Ion Vițner). Între referențele care prea circumspectă, dar sugestivă, la „miracolul” eminescian și explicarea a lui de semină a temelurilor lui, cugetul trebuie să-și propună astfel, încă o dată, o problemă tulburătoare: aceea a dialecticii prezibilibilului și impredictibilului, a raporturilor dintre necesitatea obiectivă — care a făcut posibilă apariția unei epoci românești a marilor clasici și cea mai extraordinară dintre înfățișările care pot noroci destinul unui popor, — ivirea în suita strînsă a genilor reprezentative pentru puterea de creație românească, — în frunte cu al lui Eminescu. În ce fel să înțelegem aceste raporturi?

Citeodată la mare, pe furtună, din întințirea neașteptată a mai multor valori se iese un gen de proporții neverosimile, gigantic. Convergența de forțe, survenind desigur după legile mecanice, e de prevăzut în principiu prin calculul probabilităților; însă cine să-l adapteze la dinamica unei mări răscolite? Poate că în acest fel, putem contempla retrospectiv și ivirea lui Eminescu. Chiar dacă nu simțim în stare și nu e cazul să-i aplicăm calculul probabilităților, „miracolul” său nu e unul de tot ostil înțelegerii, fie și numai prin faptul că, odată ivindu-se, dăinuie la infinit în fața privirii scrutătoare a posterității. În același timp însă, apariția lui cu greu s-ar lămurii prin simpla „dorință” a unui „tânăr intelectual”, oricât de „intensă”, de a deveni „producător” de „bunuri care pot fi ale eternității”. Se cuvine să luăm seama la ceva mai multe lucruri, începînd cu „valorile” care și-au unităria în opera sa. Și tocmai în această privință gândim că s-ar putea face unele constatări.

Toate prodigiile lui Eminescu vin, dincolo de ulitură dar al expresiei, din neobșnuita lui putere de cuprindere și asimilare. Adică de sinteză demiurgică, de întoarcere a elementelor — de pe o bază necontenit nouă — în unitatea din care s-au desfiat. Geniu, în cazul lui, mai cu seamă aceasta înseamnă — și lucrul l-au simțit, într-un fel sau într-altul, toți comentatorii ce-și merită numele, de la Măiorescu pînă la Ion Negoițescu. Remarcabil îl formulează, de pildă, Ibrăileanu: „Eminescu a fost un organism complet. A avut totul, toată gama senzațiilor, imaginația completă, inteligența înaltă. El a concentrat în sine vîrstele omenirii și vîrstele omului. Emotiv și imaginativ ca un primitiv, naiv și curios ca un copil — nou în fața universului, el a fost în același timp înarmat de cunoștințe ca un învățat și abstractor de idei ca un metafizician”. Însă a se fi putut pregăti ca un învățat în domeniul istoriei sau al economiei politice, a fi pătruns și trăit problemele metafizice ca un filozof de vocație, a fi fost în stare să ghicească mișcările vieții cosmice ca un mag și a le fi știut numi ca un Orfeu, e numai o dovadă că ne aflăm în fața celei mai dăruite naturi sintetizatoare din semenița românească. E numai atât — și e aproape esențialul, ca premisă pentru mai buna înțelegere a poetului nostru național.

Deosebit de privilegiată prin sine, înzestrarea aceasta și-a dezvoltat în măsura știută virtualitățile, „proiectul” originar, nu doar prin „miracolul” ce-i era intrinsec; uimitor e că i s-a întâmplat să se ivească în împrejurări deopotrivă de privilegiate, adică la con-

fluentei unor cîmpuri de forță ce i-au fost — după cum au fost și între ele, atunci — consonante. E marea „șansă” ce i s-a oferit, într-o ordine ideală a existenței, unia dintre cei mai „nenorocoși”, îndealtminteri, înși din neamul nostru.

Scrutînd constituenții acestei „șanse”, cîmpurile de forță necesită, să începem prin a aminti (din pure necesități de demonstrație) că exista posibilitatea ca Eminescu să devină altceva decât a fost. Pe vremea gimnaziului, tatăl său, căminarul, scria apăsat în matricola că-l vrea „Medicină”. Ulterior, pe cînd frecventa universitățile germane în scopuri numai de a știute, Măiorescu insistă să-l facă profesor de filozofie. Eminescu a nesocotit ambele îndemnuri — și-i de înțeles. Veritabilele firi de sinteză nu-s conglomerate de însuși egale între ele, indiferente unele față de celelalte, disponibile fiecare pentru orice. Structurate sever, ele se manifestă ca o fatalitate, ierarhizîndu-și implacabil componentele, subordonîndu-le uneia ce determină felul inițiativelor și care — în cazul lui Eminescu — s-a nimerit să fie „puterea de a ogîndi prezentul în vis, făcînd din el un cer întors și fără fund” (G. Călinescu), adică o fantazie enormă. Însă, urșit prin chiar structura sa artei și urmîndu-și soarta cu o neînduplecare ce-i face biografia impresionantă cit și opera, Eminescu se întinea cu înția posibilitate consonantă, dintre cele pe care urmează să le mai desușim. Iniția, pentru că arta este cea mai sintetică formă de activitate a spiritului și e resimțită ca atare, cînd e să se aprecieze posibilitățile condiției umane de a se afirma în formele ei cele mai proprii, a se exprima specific, a se regăsi. Științele, filosofia chiar, nu i se pot asemui într-aceasta, iar așa fiind, se înțelege de ce un Cantemir sau un Iorga — colosale naturi de sinteză și ei — n-au dobîndit între marii ascendenți lui Eminescu.

În contextul mai larg al artelor, Eminescu s-a consacrat, firește, literaturii, iar în cadrul acesteia — mai cu seamă liricii. Oricît de subînțeleasă ar fi, împrejurarea trebuie relevată o clipă, în sensul aceluiași conștient obiective care i-au favorizat poetului vocația și au dat atîta trîncie mesajului său. De s-ar fi ivit într-o țară cu alte tradiții și la o altă vîrstă a dezvoltării literare, Eminescu s-ar fi dedicat poate mai strălucit prozei sau înțelegerii teatrale, care invadează cu obsesia lui manuscrisele. Pe vremea lui însă, afirmația că „românul e născut poet” nu reprezintă o simplă butadă, ci o stare de spirit și o așteptare. Cum să n-o fi receptat el, care reprezenta însăși predestinarea ideii de poezie? Și cum să nu-i fi favorizat aceasta opțiunea intimă, cu tot ce decurge de aici pentru a-i secunda încă într-o privință înzestrarea? Bizuindu-se în atîtea feluri pe imaginație, care-i și temelii între toate a sufletului eminescian, lirica îl potența o dată mai mult pe totuși condiția de exponenț, prin faptul că după natura ei rămîne cea mai sintetică dintre formele artei literare. (De aceea „inefabulul” nu e decît un cuvînt, scuza convenabilă pentru neputința de a izola fără pierderi elementele sintezei lirice; după cum a le descoperi prozatorilor sau dramaturgilor și „poezie”. În scrierile lor, e un mod de a confirma că s-au ridicat la o putere de cuprindere echivalentă).

În vremea cînd romantismul era rău cîtat la bursa unei anumite critici, sociologizante, apartenența declarată și funciar romantică a lui Eminescu stîrnea multe încercări. Cîva timp a fost trecut, după cum se știe, printre

realiștii critici. După aceea, cînd evidențele n-au mai putut fi negate, s-a încercat cel puțin păstrarea unor „elemente” de realism critic. Tot din pricina lui Eminescu, pe atunci, a trebuit strîcăt schema care decapita romantismul românesc pe la 1863, deoarece nu găsea compatibil cu ivirea „monstruoasei coaliții”. În consecință, s-a inventat o „prelungire” a curentului romantic — bizară prelungire, deoarece îl viza doar pe Eminescu, lăsuindu-l la o parte pe juminiștii de orientare similară, pe Macedonski, pe stihuitoarii de la Contemporanul ori de la Sămănătorul. Și cite altele! A rememora asemenea lucruri acum ar fi fără sens, dacă „logica” lor nu ne ar instrui asupra voluptății sociologismului vulgar de a despărți tocmai ceea ce trebuie unit, spre a înțelege. Eminescu s-ar fi afirmat în orice vreme ca un romantic prin excelență, potrivit naturii sale sintetizatoare, alcătuită din polarități în veșnică tensiune. Însă cu atît mai mult a trebuit el să se simtă astfel și să se integreze curentului romantic, cînd acesta reprezenta cea mai cutezătoare tendință din cite se cunosc spre sintezele totale, ultime. Se vorbește adesea în chip nefecund de „contradicțiile” omului romantic, ale curentului respectiv, ale cutărilor opere apărute sub egida lui. Or, aceasta poate să însemne două lucruri. Unul ar fi că mîntea celor în cauză, mai dispersant-analitic, nu poate îmbrățișa amplexarea și finalitatea sintezelor încercate de romantici. Celălalt — că ideea de „sinteză” e gîndită, în atari cazuri, drept însumarea mecanică a unor elemente identice, inerte, fără profil și tensiune proprie, fără funcțiile complementărității. Însă sinteza ce-și merită numele, organic structurată, implică o necesară și indestructibilă complexitate oppositorum; adică e, în cazul romantismului, împerecherea „optimismului” cu „pesimismului”, a bucuriei de a trăi cu sila de viață, a localului cu exoticele, a celui mai crud verism cu priveștiile difane, a naturii cu cultura, a terestruului cu cosmicul s.a.m.d. E, într-un cuvînt, logodna antinomilor existențiale sub semnul unui foarte neunilateral Weltanschauung (dimpneacă cu estetizarea lor și e, prin aceasta, redescoperirea Ființei în sensul originar, heraclician. Putea să nu se simtă Eminescu în elementul său, să nu se regăsească în tempesta romantică? Adevărul e că superbia unei asemenea cuprinderi a lucrurilor a echivalat pentru el cu încă o consonanță norocoasă, în șirul celor ce i-au stîmplat dispozițiile sintetizatoare, sporindu-le complexitatea, rafinîndu-le, situîndu-le sub specia universală).

Despre faptul că și epoca lui Eminescu era, în zona înfăptuirilor spiritului, una a iminentelor, necesarelor sinteze ample, am vorbit cu mai multe prilejuri. Trei generații înaintase căutaser o via mîgnă în privința a ceea ce putea fi spus memorabil despre sufletul românesc, asimilaser tiparele și tehnicile literare moderne, experimentaseră modurile de a ridica la treburile expresivității limba străbună. Întîndu-se mai adeseori în zone și probleme mai restrîmte, dînd greș aproape totdeauna în tentativele de a înșeșa ansamblul, amși precursori eroici au aserut — cum a subînțiat odată Alecu Russo — bunul simț de a se considera „salahorții” mențiți să strîncă materialele, dar și previziunea neclătinată că în urma lor vor veni „arhitecții” edificiului visat. Iar acești „meșteri mari”, clasici, începînd cu cel care a trebuit să-i și întredacă, Eminescu, s-au ivit la sorocul știut, conjurîndu-se parcă unui pe alții. Ce uimitor exemplu e acesta, în pri-

vința logicii specifice de dezvoltare a deosebitelor țărîmuri, și în cite feluri l-au nesocotit simplificatorii „științifici” ai criticii! Ultraiași pe atîtea planuri de lumea în care trăiau, ca indiziți cu o anume stare civilă, precară, cvasianonimă, întemeietorii clasicismului nostru literar n-au putut fi totuși împiedicați să se ridice la pura condiție de exponenți. Li împingea la aceasta legi acționînd pe deasupra neprielnicele întocmiri ale vremii. — legile trecerii de la provizoria căutărilor la plenitudinea cristalizării, — și le-o statua deopotrivă de impetuosa norma propriei naturi sintetizatoare, evidentă în cazul fiecărui. Într-o ordine a imanentelor literare, așadar, întîlnirea cu epoca sa a fost pentru Eminescu tot una consonantă, esențial favorabilă, contrar anumitor prejudecăți încă desul de răspîndite. Iar așa, se înțelege mai bine și fervoarea cu care a celebrat el, în Epigonă, pe mărunții și pe marii săi înainte-mergători, de vreme ce toți îi pregătiseră în felul lor ridicarea pe scut, clasicitatea.

Ultima întrebare ce s-ar mai putea pune, gîndind la permanențele „miracolului” eminescian, privește natura raporturilor de adîncime ale poetului cu însăși obștea românească. Cum își vedea Eminescu poporul, în virtutea dat de Mircea lui Baiazid: „Împărați pe care lumea nu putea să-i mai încapă. / Au venit și-n țara noastră de-au cerut pămînt și apă / — Si nu voi ca să mă laud, nici că voi să te-nspăimînt. Cum veniri, se făcură toți o apă și-un pămînt”. Ce vrea să semnifice această alegație? Evident, faptul că pe ai noștri lumea „îi încapă”, că nu-s niște dezintegratori în raport cu ea, și — consecința e pe măsură — că de aici rezultă neobșnuită putere de asimilare a poporului român, manifestată la toate nivelurile existenței. E o particularitate verificată în multe feluri, de la Eminescu încoaș, și care a prezidat, cum arată tot mai adeseori istoricii, însăși formarea poporului nostru, deoarece românii și dacii fuseseră niște mari asimilatori, în ordinea materială și spirituală a lucrurilor. Iar ulterior, potrivit unei structuri ce reține în virtualitate ei ce era mai viabil la străbunii proveniți ex toto orbe romano et dacico, așezarea noastră „în calea tuturor răutăților” s-a întors din năpastă în împrejurare fecundă. Constrinși de geografia noastră și de frămîntată istorie a acestor locuri să nu ne izolăm, abia am fost ajutați astfel să nu ne sclerizăm. Evitînd să ne expunem ruinător, în demențială epocă a migrațiilor, nici în anistorie însă n-am rămas, cum credea Bologa; am folosit numai prilejul spre a ne situa temeinic în istoria propriei noastre deveniri înteroare și a lua aminte, totodată, la sorții schimbători ai semnișilor prea proiectate în afară. Așa-zisa noastră „anistorie” a fost, prin urmare, organică istorie într-un gînd, conștientă iscoditoare și cuvînt, iar cită istorie convertită în epos ne trebuia atunci, aceea ne-a dat-o transhumanța, — mod nicidecum minor, în această privință, fiindcă e însemna o fi oricînd și substanțial prezente în toate cuprinsurile noastre de obșrie. Nu-i de ignorat nici faptul că, prin funcțiile ei, transhumanța a reprezentat pentru vîrsta noastră de atunci precedentul masiv și mai firesc a ceea ce se înțelege azi prin conceptul goethean de „Wanderjahre”. Iar toate acestea sint de considerați și într-altfel: dacă am fi trăit în anistorie, stricto-sensu, n-am mai fi asimilat în termene spectaculoase cultura, formele de viață moderne, ci am fi fost asimilați de ele.

Încît, întrebarea care se mai pune — spre a înțelege și ceva din forța exponențială a lui Eminescu — e cu ce am ieșit în zarea lumii? Întîi, cu o limbă fără dialecte și totuși de o neînchipută complexitate, în unitatea ei, uiind prin sprinteneală topică, cu vîinte de rezonanță infinită (născute prin fuziune cu realitățile pe care le denumesc, nu prin mai artificialul mecanism al compunerii), moduri verbale apte să vizeze toate zonele palpabilului și impalpabilului, inclusiv prodigioasa forță de absorbție, de „rumînire”, a termenilor de trebuități aflați în alte limbi. Nu stă în felul românesc de a fi și în consecință nu ne preocupă să știm dacă — așa cum crede lingvistul german Elwin Kuhn — la „întorsătura anului 2000 limba română e posibil să reglementeze raporturile internaționale” (afirmația pornește de la capacitatea ei asimilatoare); dar cert e pentru noi că ea conține toate garanțiile de perpetuitate și înflorire a spiritului națiunii. Am mai ieșit în lume cu o literatură și o constelație de alte arte populare, cu o metafizică și un sistem științe empirice, pe care urmează să le adîncim multă vreme, spre a ne edifica nerestringător asupra propriului nostru fel de a fi. Eminescu o făcuse cu o temeinicie încă palid evaluată și urmată; dovada o constituie nu atît poeziile scrise în stil folcloric, cit prezența și funcțiile în opera lui a dorului, care covîrșește semnificațiile derivate din postulatul schopenhauerian al voinței. Însă dorul echivalează pentru noi — într-o formă absolut specifică — cu ceea ce se cheamă Weltanschauung, e ogînda cea mai credincioasă a felului românesc de a fi. În el dăinuie, sintetic nu sincretic (adică într-o armonie privită ca tensiune integratoare, nu ca potrivire mecanică), stările sufletesti cele mai „dionisiace” și mai „apolinice”, toate antinomile existente și ale spiritului omnesc. Cine a spus că românului îi este străin hybrid-ul, excesul trăirilor, că la el totul e, cu măsură, cumpătat, străjuit de o vigilență rațiune? Dar rațiunea, chiar în principiu privind lucrurile, ar fi o penibilă scorie și o cale spre uscăciunea sufletescă, dacă i-ar lipsi substanța pe care s-o disciplineze, marile porniri vitaliste. Vindecîndu-ne de orice teorii prestabilite asupra „specificului”, de ne adresăm cu încredere lui, dorul românesc ni se înfățișează la un pol cu durerea pricinuită de ce este și n-ar mai fi, sau de ce nu este, sau de ce a fost și e fără întoarcere, iar la celălalt — cu plăcerea dorinței, a speranței impendente, a reprezentării plenitudinii (fie și în cîmpul posibilului). Prin dor, sufletul românesc ni se destăinuie a fi ales soluția existențială cea mai grea, dar și cea mai plenitudinar umană: soluția de a-și asuma trăirea realului din perspectiva unei nostalgii a absolutului.

Pătrunzîndu-ne de inflexiunile dorului românesc, situîndu-ne în intimitatea acestui Weltanschauung al nostru, înțelegem că e în felul de a fi al românului să nu le rămîna străin nimic din ce-i omnesc. Dar tot atît de propriu le e. În tendința lor cea mai adîncă, să nu lase nimic omnesc să se dezvolte unilateral. Sintem realiști, desigur, cum le place unor eminenti teoreticieni să constate, însă simțim în același timp că viața fără „dor” ar fi sălcie, așa cum sufletului nostru nu i se potrivește. Or, nu e aceasta o dovadă că sintem și suficient de „romantici”? Ne declaram de acord, firește, cînd ni se atrage atenția că de la străbunii romani am moștenit „cumințenia” (cum mente), că totul e vechiat la noi de bona mens, însă cu adoașul — dintr-o cunoscută zicală — că ne dorim „mințea moldovanului cea de pe urmă”. E mai complet așa, implicînd pe deasupra și ceva dintr-o devenire istorică ce ne-a dialecticizat salutar. Inteligența la noi, cui i se recunoaște decis, e neapărat caldă, iar afectivitatea — atît de puternică între români — se păstrează totuși în forme pudice, din pricina nu mai puțin puternicului nostru simț al ridicului. Scepticismul românesc, real și el, nu e și total dizolvant, în numai o formă de expectativă fecundă, implicînd bănuiala probei contrarii. Accentuate sint și manifestările eului, însă nu într-alta încît să înșească bunul simț și bunele purtări, să vină în contradicție cu specific românesc „omenie”. Mereu o complinire, așadar, un antidot la ispitele unilateralității. Ceea ce nu poate să însemne decît că sintem o națiune eminamente sintetizatoare și oferim lumii o ecuație inedită, în sensul că sinteza aceasta e una a Ființei întregi, situată sub semnul unui „dor nemărginit” (cum ar fi zis Eminescu), care ne solicită în toate integral. Iar așa fiind, „miracolul” eminescian se luminează din încă o zare: cea mai deschisă înțelegerilor în legătură cu viziunea lui încă neîntrecută asupra poporului român, cu indignarea lui spumegătoare față de cei porniți să-și ridică „de limbă, de străbuni, de obicei”, cu vietuirea lui de aievea și artistică în orizontul „dorului”. Geniului său sintetizator i-a fost dat să se ivească într-o națiune prin definiție sintetizatoare.

Însă cînd atîtea cîmpuri de forță s-a întîmplat să consune, cînd atîtea „valuri” s-au întîlnit într-un punct de ideală convergență, cum să nu se fi prefăcut ele în acel talaz parcă inexplicabil, gigantic, pe care perennitatea expresiei de artă l-a incrementat cu creșta în ceruri? Eminescu va fi fost uimit primul s-o constate, cînd nota cutremurat că „Dumnezeu geniului m-a sorbit din popor cum soarbe soarele un nour de aur din marea de amar”.

George MUNTEANU

Achile și Ajax jucînd zaruri (amforă etruscă)

LUCEAFĂRUL

Revistă editată de
UNIUNEA SCRITORILOR
din REPUBLICA SOCIALISTĂ
ROMÂNIA

Redactor șef: Ștefan Bănuțescu
Redactori șefi adjuncți:
Cezar Baltaz, Fănuș Neagu,
Gheorghe Tomozei
Secretar general de redacție:
Constantin Toiu

REDACȚIA:
București, Bd. Ana Ipătescu, 15
Telefon: 11.51.54; 12.16.10

ADMINISTRAȚIA:
Șoseaua Kiseleff 10, tel. 19.33.99

ABONAMENTELE:
3 luni — 13 lei; 6 luni — 26 lei; 1 an — 52 lei

Tiparul executat la
COMBINATUL POLIGRAFIC „CASA ȘTIINȚII”
Prezentarea grafică: Mircea Popescu
Paginator: Nicolae Ion.